

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет
Кафедра конституційного, адміністративного та фінансового права**

ЗІНЯР Василь Юрійович

**Адміністративно-правовий статус
торговців цінними паперами / Administrative and legal
status of securities traders**

**спеціальність: 081 – Право
магістерська програма – Право**

Магістерська робота

Виконав студент групи ПРМ-22
В.Ю. Зіняр

Науковий керівник:
к.ю.н., доцент О.Р. Шевчук

Магістерську роботу допущено
до захисту:
«___»_____2018р.

Завідувач кафедри
д.ю.н., доцент С.К. Гречанюк

ТЕРНОПІЛЬ – 2018

РЕЗЮМЕ

Магістерська робота містить 119 сторінок, складається з вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел із 117 найменувань.

Мета магістерської роботи полягає у науково-теоретичному аналізі проблем адміністративно-правового статусу торговців цінними паперами в Україні, у висвітленні його правової сутності, елементів, що його складають, а також тих чинників, які впливають на його характер.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що складаються у процесі набуття та реалізації адміністративно-правового статусу торговців цінними паперами, адміністративне законодавство, норми якого регулюють зазначені відносини.

Предметом дослідження є характеристика адміністративно-правового статусу торговців цінними паперами та його елементів, правова природа цього статусу, його місце серед інших професійних учасників ринку цінних паперів.

Одержані висновки та їх новизна: полягають у можливості використання одержаних результатів дослідження для вдосконалення національного законодавства, яке регламентує діяльність торговців цінними паперами; в подальших загальнотеоретичних дослідженнях.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, адміністративно-правовий статус торговців цінними паперами, фінансові посередники, ринок цінних паперів.

RESUME

Master thesis contains 119 pages, consists of entry, three sections, conclusions, list of sources with 117 titles.

The aim of the master thesis is a scientific and theoretical analysis of the problems of the administrative status of securities dealers in Ukraine, in the light of its legal nature, the elements that make up it, as well as those factors that influence its character.

Object of research is devoted to analysis of theoretical and practical issues of administrative and legal relationship of the securities dealers

The subject of research is a description of the administrative status of securities traders and their elements, the legal nature of this status, its place among other professional securities market participants

The resulting conclusions and novelty: is the ability to use the obtained research results to improve the legislation of Ukraine in the sphere of legal regulation of the securities dealers; in the future of general studies.

Keywords: administrative-legal status, administrative-legal status of securities dealers, financial intermediaries, securities market.

АНОТАЦІЯ

Зіняр В.Ю. Адміністративно-правовий статус торговців цінними паперами – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» за спеціальністю 8.03040101 – Правознавство. – Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, 2018.

Магістерську роботу присвячено аналізу особливостей адміністративно-правового статусу торговців цінними паперами в залежності від ступеню втручання держави у функціонування ринку цінних паперів (залежність статусу від моделі управління ринком цінних паперів). Сформульовано поняття загального адміністративно-правового статусу торговців цінними паперами та спеціального адміністративно-правового статусу торговців цінними паперами.

ANNOTATION

Zinyar V.Yu. The administrative and legal status of securities traders. – Manuscript.

Research on education and qualification of «Master» in the field 8.03040101 – Jurisprudence. – Ternopil National Economic University, Ternopil, 2018.

Scientific and practical positions of administrative-legal status of securities dealers are studied in dissertation. There was realized analysis of equity market conception as a surrounding where dealers realized their status, the classification of equity markets was examined. The peculiarities of administrative-legal securities dealers' status were analysed depending on intervention of state into equity market functioning (status dependence on equity market management model). The conceptions of general administrative-legal status and special administrative-legal status of securities dealers were formulated.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I. УПРАВЛІННЯ РИНКОМ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ТОРГОВЦІ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ ЯК ОДНА ЗІ СКЛАДОВИХ ЙОГО ІНФРАСТРУКТУРИ.....	10
1.1. Поняття ринку цінних паперів як об’єкта державного управління.....	10
1.2. Загальна характеристика моделі адміністративно-правового регулювання ринку цінних паперів в Україні.....	19
1.3. Загальна характеристика структури адміністративно-правових відносин на ринку цінних паперів в Україні.....	32
1.4 Правовий статус органів державного регулювання фондового ринку.....	38
Висновки до розділу 1.....	45
РОЗДІЛ II. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТОРГОВЦІВ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ ТА НАБУТТЯ НИМИ ЦЬОГО СТАТУСУ.....	48
2.1. Поняття і структура адміністративно-правового статусу торговців цінними паперами.....	48
2.2. Особливості виникнення (створення) торговців цінними паперами.....	55
Висновки до розділу 2.....	62
РОЗДІЛ III. ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЦІВ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ В АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....	65
3.1 Юридичні гарантії участі торговця цінними паперами в адміністративних правовідносинах.....	65
3.2 Відповідальність торговця цінними паперами в адміністративних правовідносинах.....	76
Висновки до розділу 3.....	88
ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	95

ВСТУП

Актуальність теми магістерської роботи. Найважливішим завданням для всіх державних установ України, кожної галузі влади, теоретиків та практиків є реалізація принципів Конституції в реальному житті. Впровадження Основного Закону є запорукою побудови України як суверенної та незалежної, демократичної соціальної держави. Фундаментальна важливість економіки для існування, добробуту та прогресивного розвитку населення в даний час загальноприйнята. Макроекономіка, мікроекономіка, приватна економічна діяльність та юридична відповідальність підприємців суттєво залежать від правових норм відповідної системи адміністративного та цивільного права. Тому жодна держава не відмовляється регулювати економічну сферу. Цей факт є проявом відповідальності держави за економіку та підкреслює центральне значення цієї сфери серед інших державних і правових функцій. Перехід до принципів соціально орієнтованої економіки вимагає радикальних змін у механізмі адміністративно-правового регулювання в економічній сфері, зокрема, на фондовому ринку України, який зараз знаходиться на етапі формування. Такий механізм, здатний виконувати функції забезпечення законності та поваги до суб'єктивних прав, необхідний для забезпечення правової безпеки усіх суб'єктів вітчизняного ринку цінних паперів. Зокрема, характер та ступінь адміністративно-правового статусу суб'єктів, що працюють у цій сфері, залежать від моделі адміністративно-правового регулювання економічних відносин в цілому та ринку цінних паперів. Оцінюючи здійснені перетворення, можна з упевненістю стверджувати, що повна імплементація ринку цінних паперів за її правовим та адміністративним статусом та потенціал ініційованих перетворень на ринку цінних паперів тепер певною мірою залежить від вибору адміністративно-правової механізми, які будуть використовуватися в цій галузі. Актуальність теми магістерського навчання також пов'язана з тим, що подальший розвиток вітчизняного ринку цінних паперів (фондовий ринок) характеризується підвищеними економічними ризиками для її учасників і може стати платформою для недобросовісних гравців. У зв'язку з цим чітке правове

регулювання відносин між учасниками ринку, належний нагляд регулятора на діяльність таких учасників та наявність розроблених механізмів забезпечення та укладання угод на фондовому ринку може звести їх до мінімуму та створити відповідний сприятливий інвестиційний клімат за залучення іноземного капіталу до внутрішньої економіки. Важливу роль на фондовому ринку здійснюють торговці цінними паперами, які є основними посередниками між непрофесійними учасниками фондового ринку. У зв'язку з цим відносини між відповідними суб'єктами потребують належного регулювання з метою створення ефективних механізмів правового регулювання та необхідних правових гарантій у ході операцій на фондовому ринку. Багато в чому стабільність товарообігу на фондовому ринку залежить від економічних та правових відносин трейдера та клієнта. Таким чином, актуальність вивчення проблем адміністративно-правового статусу торговців цінними паперами та пов'язані з нею питання пов'язані, з одного боку, з практичними проблемами трансформації посттоталітарного суспільства та відповідної економічної сфери в цілому та функціонування ринку цінних паперів України в процесі адміністративної реформи, зокрема, з іншого - на теоретичні проблеми, пов'язані з методичним забезпеченням такого перетворення. Теоретичною основою для висновків магістерського дослідження є роботи В. Б. Авер'янова, О. А. Андреско, С. С. Алексеєва, Ю. П. Битяк, М. В. Вітрук, І. П. Голосниченко, Є. В. Додіна, Д. П. Калаянова, Ю. М. Козлов, М. І. Козубрі, І.Б.Колиушка, В.К. Колпакова, Н.С. Кузнецова М.П. Оржа, І. М. Пахомов, П.М. Рабинович, Н.О.Санахх-метова, В.М. Селіванова, А.Ф.Скакун, М.М. Тищенко, А.Д.Фрицький, А.І. Харитонова, В. В. Цветкова, В. Є. Чиркін.

Вивчення та аналіз робіт цих науковців дозволило визначити та оцінити стан досліджуваної проблеми, виявити та дослідити проблеми, що виникли на сучасному етапі формування ринку цінних паперів, та визначити шляхи їх вирішення. Емпіричною основою для дослідження є законодавство України, міжнародні правові акти та законодавство закордонних країн. Мета та завдання дослідження. Метою магістерського дослідження є надання науково-теоретичного аналізу проблем

адміністративного статусу торговців цінними паперами в Україні з точки зору його правового характеру, його елементів та чинників, що впливають на його характер. Для досягнення поставленої мети автору магістерського дослідження були поставлені наступні завдання: - дослідити місце та роль адміністративно-правового регулювання ринку цінних паперів в адміністративно-правовому регулюванні економіки в Україні; - аналіз існуючих моделей регулювання ринку цінних паперів та, на основі проведеного дослідження, характеризувати модель регулювання в Україні; - на основі аналізу моделі регулювання ринку цінних паперів в Україні для визначення перспектив розвитку аналізованої сфери відносин; - аналізувати вплив моделі регулювання ринку цінних паперів на адміністративно-правовий статус торговців цінними паперами, його характер, обсяг прав та обов'язків; - визначити поняття та складові елементи адміністративно-правового статусу торговців цінними паперами; - Сформулювати теоретичні та прикладні аспекти придбання адміністративно-правового статусу торговців цінними паперами; - визначити роль та місце Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку у встановленні прав, обов'язків та обмежень торговців цінними паперами; - сформулювати пропозиції щодо вдосконалення законодавства, що регулює ринок цінних паперів в Україні, зокрема, який визначає адміністративний статус торговців цінними паперами; - проаналізувати іноземне законодавство, яке регулює такі відносини у економічній сфері, та провести порівняльне опитування з національним законодавством у сфері адміністративно-правового регулювання ринку цінних паперів та визначити можливості адаптації норм закордонного законодавства. Об'єктом дослідження є соціальні відносини, які утворюються в процесі набуття та реалізації адміністративно-правового статусу торговців цінними паперами та адміністративного права, правила якого регулюють ці відносини. Предметом дослідження є правовий статус торговців цінними паперами та його елементи, юридичний характер цього статусу, його місце серед інших учасників ринку цінних паперів та організація ефективного функціонування ринку цінних паперів України. Методи магістерського навчання. Методологічною основою дослідження є сучасні наукові погляди на адміністративно-правове регулювання, закони розвитку

фондового ринку та його інститутів. В ході дослідження автор використовував такі методи, як діалектичний, формально-правовий, метод порівняльного аналізу, логіко-правовий, системно-структурний, історико-правовий, системно-функціональний, статистичний.

Зроблені у магістерського дослідження висновки і пропозиції ґрунтуються на вимогах формальної логіки щодо визначеності, несуперечливості, послідовності та обґрунтованості суджень і здійснюються в межах загальнотеоретичних і адміністративно-правових конструкцій з використанням понятійного апарату цих наук. У свою чергу, ринок цінних паперів в Україні, що складається у результаті перебігу економічної реформи в Україні, розглядається як результат багатовікового розвитку відповідних інститутів на теренах розвинених капіталістичних країн, що дає можливість визначити ті засоби правового впливу і способи організації, які найбільшою мірою відповідають природі ринку цінних паперів в Україні.

Основні положення та висновки, представлені в роботі, базуються на аналізі чинного законодавства України у сфері організації та діяльності ринку цінних паперів, досягнень юридичної науки, а також на аналізі закордонного законодавства у відповідних областях відносин. Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дослідження є першим всебічним систематичним монографічним дослідженням проблем визначення адміністративного статусу торговців цінними паперами на ринку цінних паперів та його вдосконалення в контексті економічних та адміністративних реформ в Україні. Новизна магістерського дослідження вказується в отриманих наукових результатах, формулюються теоретичні та практичні висновки та пропозиції, зокрема: покращення визначення ринку цінних паперів. Ринок цінних паперів - це система правових відносин між її учасниками щодо випуску та обігу цінних паперів, створення та функціонування її елементів інфраструктури; Поглиблення визначення державного регулювання економіки. Державне регулювання економіки - це діяльність органів державної виконавчої влади щодо прогнозування, організації, контролю поведінки учасників господарського обігу (зокрема, обігу цінних паперів),

що здійснюється на основі поточного законодавство з метою узгодження інтересів окремих учасників та суспільства в цілому та досягнення оптимальних результатів у регульованій сфері; теза базується на тому, що статус учасників на такому ринку, ступінь їх прав та обов'язків залежить від моделі ринку цінних паперів; всебічно розглянуто поняття та зміст адміністративно-правового статусу торговців цінними паперами, на підставі якого пропонується приписати його одному з видів спеціальних адміністративних та правових статусів, специфіка яких визначається за участю предмет в особливих економічних відносинах, пов'язаний з обігом цінних паперів; Практична цінність отриманих результатів полягає в тому, що в галузі досліджень положення магістерського дослідження можуть бути основою для подальшого аналізу проблем соціально-економічного розвитку та розробки стратегії правового регулювання організації та діяльності ринку цінних паперів, визначення статусу його учасників; у сфері законодавства висновки та пропозиції магістерського дослідження можуть бути використані в майбутньому при підготовці та розробці українського законодавства, яке регулює функціонування ринку цінних паперів; в навчальному процесі положення магістерського навчання можуть бути використані для: розробки навчальних програм для спеціальних курсів «Біржове право», «Правове регулювання ринку цінних паперів в Україні», юридичних вищих навчальних закладів; підготовка студентів до наукових робіт і в процесі вивчення відповідних спеціальних курсів. Структура та обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається з вступу, трьох розділів, які охоплюють вісім розділів, висновки, список використовуваних джерел з 117 назв. Загальна кількість робіт - 118 сторінок.

РОЗДІЛ І. УПРАВЛІННЯ РИНКОМ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ТОРГОВЦІ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ ЯК ОДНА ЗІ СКЛАДОВИХ ЙОГО ІНФРАСТРУКТУРИ

1.1. Поняття ринку цінних паперів як об'єкта державного управління

У науковій літературі та журналістиці України термін "ринок цінних паперів" міцно встановлений. Насправді, як загальне визначення, яке характеризує низку питань, пов'язаних з функціонуванням цінних паперів та їх похідних, цей термін цілком прийнятний. Незважаючи на те, що відмова від звичайних концепцій безумовно призводить до дезорієнтації дослідників з цього питання, загалом термін "ринок цінних паперів" досить великий і зрозумілий. Перш ніж почати більш точно розглядати класифікацію ринків цінних паперів та проблеми, пов'язані з цим, давайте розглянемо визначення поняття "ринок цінних паперів". Ринок цінних паперів з економічної точки зору являє собою сукупність відносин, що опосередковують рух капіталу у формі цінних паперів. Він доповнює ринок банківських кредитів у структурі фінансового ринку та тісно співпрацює з ним. Ринок цінних паперів охоплює (інтегрує) частину кредитного ринку (зокрема, ринок боргових інструментів або ринок боргів) та весь ринок майнових інструментів. Іншими словами, цей ринок об'єднує операції з випуску та обігу боргових інструментів, майнових інструментів, а також їх похідних інструментів. Боргові інструменти включають, в першу чергу, облігації, векселі, сертифікати. До майнових інструментів - всі види акцій, а також їх похідні - опціони, ф'ючерси та інші аналогічні цінні папери. Таким чином, ринок позикових інструментів, що є елементом кредитного ринку, є сферою відносин щодо боргового капіталу, а ринок інструментів власності відноситься до власних капіталовкладень, тобто до часткових внесків власників у статутні фонди підприємств. Частина перша статті 2 Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок" передбачає, що фондовий ринок (ринок цінних паперів) - це сукупність учасників фондового ринку та правові відносини між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінні папери та похідні

(похідні) [94, ст. . 2]. З цього можна зробити висновок, що фондовий ринок з точки зору законодавця є учасником правових відносин та правовідносин між ними. У той же час розміщення цінних паперів визначається зазначеним Законом як відчуження цінних паперів у порядку, встановленому проспектом випуску цінних паперів (частина перша статті 1, стаття 1).

Оборот цінних паперів - це операція, пов'язана з передачею прав на цінні папери та права на цінні папери, за винятком договорів, укладених під час випуску, з придбанням цінних паперів їх емітента та купівлі-продажу емітента викуплених цінних паперів (пункт 11 частини першої статті 1) [94, ст. 1]. Що стосується обліку цінних паперів, його визначення не містяться в положеннях Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок", проте ми вважаємо, що це може бути визначено як діяльність збору, обробки та зберігання інформації про цінні папери та їх власники. Зокрема, частина перша статті 6 Закону України "Про депозитарну систему України" містить визначення системи депозитарного обліку цінних паперів, яка визначає облік цінних паперів, права на цінні папери та їх обмеження на рахунках у цінних паперах [80, ст. 6].

Отже, якщо розглядати ринок у широкому сенсі, зокрема ринок цінних паперів (фондовий ринок), то В. Махинчук успішно зазначив, що підприємцем є одним із вирішальних показників в економіці, яка діє за принципом ринкових відносин. Ринок можливий лише за умови існування підприємництва, його безпосереднього відтворення, розвитку. Ініціатива, незалежне і творче поєднання фінансових ресурсів, матеріальних та нематеріальних активів інтелектуальної власності, майна та праці в новому продукті - виробничо-торговельна діяльність та зміст підприємницької діяльності [47, с. 139]. Загалом фондовий ринок є багатогранною економічною системою. Вона сприяє накопиченню капіталу для інвестування у виробничі та невиробничі галузі, реструктурування економіки, її реструктуризацію та позитивну динаміку соціальної структури суспільства [4, с. 112-113].

Ринок цінних паперів є вагомим джерелом фінансових ресурсів у зв'язку з чим відкриває широкі додаткові можливості для учасників адміністративних правовідносин у залученні тимчасово вільного капіталу в свою діяльність на

підставі існуючих договірних конструкцій. Зважаючи на це, не можна не погодитися із тим, що ринку цінних паперів властивий елемент підприємництва як особливої господарської діяльності творчо-пошукової, новаторської, пов'язаної з виробленням нових ідей і заходів для досягнення поставленої мети. Вона відрізняється від просто репродуктивної діяльності для одержання відомих результатів відомими заходами [30, с. 8]. У зв'язку з наведеним, правові зв'язки між учасниками відносин на фондовому ринку можна розглядати з позицій регулювання підприємницького права, яке включає три групи відносин: 1) відносини, що складаються при здійсненні підприємницької діяльності (відносини за горизонталлю) між автономними учасниками цивільного обороту; 2) відносини з урегулюванням підприємницької діяльності, що виникають між суб'єктами, які займаються підприємництвом, і держаними органами (відносини за вертикаллю); 3) внутрішньоадміністративні відносини, між відокремленими підрозділами підприємства, що діють на засадах адміністративного розрахунку. При цьому ці ж відносини становлять і предмет адміністративного права, частиною якого є підприємницьке [30, с. 8]. При цьому структура відповідних правовідносин визначається їх суб'єктним складом.

Аналіз наведених вище визначень свідчить, насамперед, про те, що всі вони мають тенденцію до економічної науки. Нам потрібно визначити ринок цінних паперів як юридичну категорію. Беручи до уваги викладене вище, ринок цінних паперів пропонується визначити як систему правових відносин між її учасниками щодо випуску та обігу цінних паперів, створення та функціонування елементів своєї інфраструктури. Такий підхід до визначення терміну "ринок цінних паперів", на наш погляд, є найбільш оптимальним. Однак при формулюванні цього визначення слід мати на увазі існування різних ринків цінних паперів. Таке різноманіття дає підстави для класифікації ринку цінних паперів. Дійсно, ні індивідуальні фахівці, ні окремі інститути не працюють у безперервному просторі, який можна назвати "фондовим ринком". При купівлі облігацій внутрішньої державної позики ми не можемо нічого знати про акції підприємств, і навпаки. Спеціаліст з обігу векселів взагалі діє окремо від інших сегментів ринку. У науці також важко уявити, що той

чи інший дослідник одночасно розглядає, скажімо, фондовий ринок та ринок похідних цінних паперів. Існування різних ринків цінних паперів та необхідність їх класифікації підтверджується історичною ретроспективою їх виникнення. Таким чином, спочатку з'явився ринок векселів, потім ринок державних цінних паперів, пізніше - фондовий ринок акціонерних товариств, а ринок похідних цінних паперів з'явився порівняно порівняно недавно. Однак ті ж коносаменти ніколи не були асимільовані як цінні папери дослідниками чи практиками ринку. На нашу думку, причиною такої відчуженості є цілком зрозуміло: рівень фіктивності в акціях або боргових цінних паперах, ґрунтується, по суті, на принципі відсутності грошей від емітента на погашення до початку цього моменту, а також у документах де основою є наявність та доставка, реальний продукт принципово відрізняється.

Ми характеризуємо вищезгадані ринки, обґрунтовуючи їхні відмінності та право на самостійне існування, в межах якого вони працюють. Державні цінні папери включають інструменти, емітовані юридичними особами, що випускають власну валюту. Як правило, можна буде визначити державні цінні папери як інструменти, для погашення яких емітент може використовувати грошові емісії, але в цьому випадку було б досить важко визначити місце державних цінних паперів, випущених в іноземній валюті. Якщо за такий інструмент, як єврооблігація, можна було б сказати, що після випуску їх держава виступає як постійний емітент (єврооблігації випускаються як окремими регіонами, так і підприємствами), тоді чисті національні паперові кредити, деноміновані в іноземній валюті, важче визначити. Крім того, широка можливість для держави відмовитися від сплати боргу без оголошення банкрутства є емітентом на окремій позиції.

Якщо звернутися до міжнародного права, ми навряд чи знайдемо ті самі правила поведінки, які регулюються для підприємств та є обов'язковими для них. Таким чином, державні цінні папери - цінні папери, випущені перевізниками реального політичного суверенітету. Пріоритет політичного суверенітету є необхідним, оскільки існування єдиного економічного суверенітету залишає можливість носія політичного суверенітету змусити емітента діяти на ринку як приватне підприємство. Фондовий ринок акціонерних товариств є ринком цінних

паперів, який характеризує відносини власності, і згадка про акціонерні товариства є дуже важливим, оскільки інакше на цей ринок можна розмістити коло цінних паперів, що належать до цієї категорії, тільки в результаті збіг імен. Найбільш типовим прикладом є найпоширеніша концепція корпоративних цінних паперів в Україні, а дещо менша - корпорації, хоча в цьому питанні проводяться ретельні дослідження [47, с.45].

Фактично, в існуючій в Україні системі права немає корпоративних цінних паперів або корпорацій у розумінні іноземних експертів. Ця точка зору досить стійка, як і в Україні. Багато дослідників виступають проти ідентифікації акціонерних товариств та американських корпорацій, підкреслюючи, що існує зв'язок між випуском акцій та корпоративним статусом. Зокрема, згідно з американським законодавством, корпорація є юридичною особою, яка випускає акції та за рахунок її утворює свій статутний капітал. Відповідно до американського законодавства, не всі юридичні особи є корпораціями, навіть коли вони випускають акції. До них належать акціонерні товариства та компанії. Ринок векселів можна класифікувати як категорію недержавних боргових цінних паперів, але специфіка законодавства, що слугує обігу векселів та найширшого кола емітентів та інвесторів цього документа, дозволяє, на наш погляд, говорити про існування окремого виду ринку цінних паперів.

Виходячи з вищевикладеного, всі папери, які не обумовлюють собою відносини власності та не є векселями, можна віднести до ринку боргових приватних цінних паперів. Характерною рисою цього ринку є обслуговування обігу боргових фінансових інструментів. Виходячи з цього депозитні сертифікати за своєю економічною природою не відрізняються від облігацій – в обох випадках здійснюється прийняття від інвестора коштів з необхідністю їх подальшого погашення з виплатою відповідного винагородження. Юридично, ці інструменти досить різні.

Ринки цінних паперів залежно від стадії обігу цінних паперів класифікуються як первинні та вторинні. Первинний ринок - це ринок недавно випущених цінних паперів, які є первинним розміщенням. Вторинний ринок - це місце, де торгуються

цінні папери, що торгуються під первинним розподілом. Вторинний ринок цінних паперів складається з фондових бірж та позабіржових, або організованих та неорганізованих ринків цінних паперів. На фондових біржах торгівля цінними паперами відбувається відповідно до чітко визначених правил, а на неорганізованих ринках учасники індивідуально обговорюють правила торгівлі. Але позабіржовий ринок може бути як організованим, так і неорганізованим ("вулиця", "спонтанна"). Проте сьогодні в розвинутих країнах тільки на організованому ринку цінних паперів переважають як біржі, так і позабіржові торговельні системи. Ринок цінних паперів є складною структурою. Але, звичайно, його значення в економіці буде тільки зростати. Як ми бачимо, існування окремих ринків цінних паперів підтверджується принциповими відмінностями між інструментами, представленими на цих ринках [37, с.45]. Слід також зазначити, що поділ на первинний та вторинний ринки цінних паперів також здійснюється в економічній літературі. По суті, чинне законодавство не визначає первинний та вторинний ринок цінних паперів, але, тим не менше, наука в цьому напрямку вжила певних кроків.

Так, Ю.Я. Кравченко дає таке визначення первинного ринку цінних паперів - це ринок першого та другого випуску цінних паперів, де первинне відчуження цих цінних паперів емітентом цих цінних паперів першим власникам здійснюється розміщення між інвесторами. Процес першого розподілу цінних паперів також називається "флотацією". Якщо опубліковано первинне розміщення, то така процедура є одним з найбільш ефективних механізмів залучення інвестицій на фондовий ринок і широко відома під назвою IPO (початкове публічне розміщення). Останнім часом високотехнологічні компанії активно використовують IPO, а їхні акції стали інвесторами для одного з найбільш прибуткових інструментів на фондовому ринку [114, р. 42]. Є кілька причин, чому компанії випускають свої акції на фондовому ринку: продаж нових акцій дає компанії можливість мобілізувати додаткові кошти на реалізацію різних проектів. Інвестори, як правило, в цьому випадку отримують акції, які вже мають товарообіг (перераховані на фондовій біржі); надається можливість існуючим власникам продати частину або всі їхні акції.

Наприклад, якщо акції в компанії належать кільком акціонерам, і вони не вільно поширюються на ринку, у цьому випадку їх випуск на ринок дозволить цим акціонерам реалізувати свої інвестиції в компанію. Часто цей метод забезпечує вихід бізнес-венчурних інвестицій, спеціально запроваджених для продажу за високою ціною; Проблема на фондовому ринку при приватизації компаній, які раніше належали державі. У багатьох країнах він прийшов до висновку, що більшість підприємств повинні належати приватним особам, а не контролюватися державою. У той же час держава отримує кошти від продажу акцій таких підприємств на ринку. Подібний механізм існує і в Україні. Якщо державне підприємство не зареєстроване у формі акціонерного товариства, воно повинно пройти процедуру корпоратизації з реєстрацією випуску акцій, що належать державі; реструктуризація або виділення частини компанії шляхом продажу своїх цінних паперів як окремої компанії. Реструктуризація може бути здійснена для покращення ефективності бізнесу та збільшення її вартості відповідно. Кожна окрема компанія може мати більше свободи вибору своєї стратегії та більш високо цінується на ринку [115].

На вторинному ринку цінних паперів існує переважно для обміну раніше випущених цінних паперів між інвесторами та трейдерами. На цьому ринку інвестори отримують можливість купувати та продавати цінні папери, які вже знаходяться в обігу. Прибуток від операцій на цьому ринку не для емітентів, а для власників цінних паперів. Таким чином, вторинний ринок цінних паперів є ринком, на якому обертаються цінні папери, раніше розміщені на первинному ринку. Існують також інші класифікації типів ринків цінних паперів. Так, існують такі поняття, як "міжнародний" та "національний" ринок цінних паперів, іноді вони пишуть про "регіональні" ринки цінних паперів. Така класифікація існує не стільки на територіальній основі (оскільки цінні папери не є нерухомістю, а також іншим капіталом, і можуть бути переміщені в космос), а за масштабом і значущості тих чи інших ринків. Найбільш конкретним є поняття "національного ринку цінних паперів", оскільки воно характеризує сукупність цінних паперів, що випускаються та обертаються у відповідній державі, і, перш за все, регулююча база, що регулює

цей тираж. Міжнародний ринок дещо складніший. Тут, хоча існує ряд міжурядових угод, що регулюють стосунки у цій сфері (наприклад, Конвенція про міжнародні переказні векселі та Міжнародний звичайний законопроект), будь-яка окрема угода про цінні папери здійснюється відповідно до національних законодавств окремих держав. Крім того, вплив на ситуацію на світовому ринку на фондовому ринку є саме фінансові центри окремих держав - Нью-Йорк, Лондон, Токіо тощо. З іншого боку, всі ці ринки дійсно тісно взаємопов'язані і змінюються в одному обміні завжди викликати зміни на іншому. Існування транснаціональних корпорацій, формування світового фінансового ринку - все це говорить про те, що міжнародний ринок цінних паперів є реальністю, хоч і, можливо, дещо абстрактним. Важко розглянути регіональні ринки цінних паперів. Існують лише національні ринки цінних паперів - у тому випадку, коли держава забороняє укладати угоди з нерезидентами або застосовує будь-які інші обмеження. З іншого боку, такі інструменти, як єврооблігації, призначені для міжнародного ринку. Для регіонального ринку цей приклад складно знайти. В Україні існує безліч цінних паперів, що використовуються в межах одного регіону або іншого - як правило, такі цінні папери випускаються місцевими органами влади, які використовуються для погашення заборгованості перед місцевими бюджетами. Проте їх "регіоналізм" асоціюється, як правило, лише за відсутності інтересу до цих цінних паперів від інвесторів з інших регіонів.

Найуспішніші з таких цінних паперів виходять на національний та міжнародний рівень. Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що розподіл ринку цінних паперів на міжнародні, національні та регіональні ринки цінних паперів базується на якості цінних паперів та обсязі залучених коштів. Ринки цінних паперів іноді також розрізняються як у розвинених, так і країнах, що розвиваються. Така класифікація, на наш погляд, є досить довільною, тому що всі розвинені країни розвинули ринок цінних паперів, і навпаки. Але якщо розглядати це питання з філософської точки зору, то розвиток слід розуміти як безперервний рух та зміни. У цьому випадку розроблений, тобто той, який вже завершив свою розробку, можна вважати лише повністю відсутнім ринком, оскільки будь-яке його

функціонування рано чи пізно призведе до змін.

Тому, на нашу думку, більш доцільним є диференціювання ринків на найбільших фондових ринках, які безпосередньо впливають на нього, та на всіх інших. Ринки цінних паперів також можна розділити з точки зору торгових технологій. Перш за все, це поділ на ринки цінних паперів на біржових та позабіржових ринках. Однак зараз і ця класифікація досить умовна. Справа в тому, що на сучасному етапі розвитку міжнародного ринку цінних паперів, позабіржові ринки все частіше організовуються і відрізняються від фондової біржі лише за умови надходження емітентів та інвесторів до них. Так, у другій половині 1998 року відбулося злиття двох організованих позабіржових ринків цінних паперів США - NASDAQ та AMEX (Національна асоціація торговців цінними паперами). Це злиття стало протистояти розширенню Нью-Йоркської фондової біржі. Після цього Нью-Йоркська фондова біржа становила 50% всього американського фондового ринку, а NASDAQ та AMEX об'єднали 41% американського фондового ринку, тоді як всі інші контролювали лише 9% американського фондового ринку. Зрозуміло, що така глобалізація призведе до синтезу біржових та позабіржових торгів в єдину мережу торгівлі цінними паперами, яка буде діяти у транснаціональному масштабі. Іноді такі ринки цінних паперів відрізняються як традиційні та комп'ютеризовані. В останньому випадку торгівля ведеться через комп'ютерні мережі, які об'єднують відповідних посередників у єдиний комп'ютерний ринок, відмітними ознаками якого є: відсутність фізичного місця, де зустрічаються продавці та покупці, внаслідок чого немає прямого контакту між ними; повна автоматизація торгового процесу та його технічне обслуговування;

Роль учасників ринку полягає у введенні їх заяв на купівлю чи продаж у систему торгів. Залежно від тривалості операцій, ринок цінних паперів можна розділити на касовий ринок цінних паперів та термін ринку. Готівковий ринок - це ринок з негайним виконанням операцій, тобто з повним виконанням укладених операцій (доставка до оплати) протягом 2-4 робочих днів (зазвичай не більше п'яти). Ринок цінних паперів на терміновому ринку є ринком, у якому укладаються договори з терміном погашення більше 4-5 днів. Найчастіше цей термін

встановлюється протягом 3 місяців. Подальша класифікація ринків цінних паперів може бути продовжена до визначення конкретних ринків цінних паперів, але цей аналіз більше не буде мати практичного значення. Очевидно, головне тут, тим не менше, - це диференціація ринків цінних паперів, залежно від інструментів, що обертаються на неї, а не умови для такого звернення. Дійсно, ринок державних цінних паперів може бути первинним та вторинним, біржовим та позабіржовим, розроблений і не розвинений і т. Д. Такі визначення в цьому випадку виступають як необов'язкова особливість. Якщо ми проаналізуємо кожен окрему безпеку, ми, в першу чергу, будемо використовувати методи синтезу - посилаючись на той чи інший ринок (наприклад, ринок рахунків), а потім аналіз - якщо розглядати це на первинному ринку чи на ринку вторинний ринок, або поза нею. Таким чином, ми можемо констатувати наявність цілого ряду конкретних ринків цінних паперів, які можна поєднати з загальним поняттям "ринок цінних паперів" лише умовно, з метою полегшення спілкування по відношенню до предмета, для якого було більше або менше загальне розуміння

1.2. Загальна характеристика моделі адміністративно-правового регулювання ринку цінних паперів в Україні

Основоположне значення економіки для існування, добробуту та прогресивного розвитку населення зараз є звичайним явищем. Оскільки товари та послуги, що виробляються будь-яким адміністративним комплексом, є дефіцитними, кожна громада людей повинна бути стурбована потребами та необхідною інфраструктурою для цього. Макроекономіка, мікроекономіка, приватна економічна діяльність та юридична відповідальність підприємців істотно залежать від правових норм відповідної системи адміністративного та цивільного права. Тому жодна держава не відмовляється регулювати економічну сферу. Цей факт є проявом відповідальності держави за економіку та підкреслює центральне значення цієї сфери серед інших державних і правових функцій. Навіть ліберальні держави встановлюють рамкові правові умови, тим самим забезпечуючи можливості

економічної діяльності та висловлюючи своє ставлення до неї. Перехід до принципів соціально орієнтованої економіки вимагає радикальних змін у механізмі адміністративно-правового регулювання в економічній сфері, зокрема, на фондовому ринку України, який сьогодні виникає як етап становлення. Необхідний механізм, який може виконувати функції забезпечення законності та поваги до суб'єктивних прав, що гарантує правовий захист усіх суб'єктів вітчизняного ринку цінних паперів. Зокрема, характер та обсяг адміністративно-правового статусу суб'єктів господарювання, що діють у цій сфері, залежать від моделі адміністративно-правового регулювання економічних відносин в цілому та ринку цінних паперів. Слід зазначити, що розвиток внутрішнього ринку цінних паперів не можна назвати без проблем, проте певна динаміка в сфері обігу цінних паперів сприяла нормативному зміцненню механізмів державного регулювання цього процесу. Під час "надзвичайних" правил розробки методу спроб і помилок було визначено можливі та найбільш ефективні способи впливу держави на учасників фондового ринку. Поступово формується більш-менш стабільний адміністративно-правовий статус учасників ринку цінних паперів, що на даному етапі вимагає детального дослідження та аналізу для консолідації тих елементів, які сприяють ефективному функціонуванню ринку цінних паперів та поліпшенню його розвитку. Перш за все, при аналізі завдань стає необхідним ідентифікувати категорії, що використовуються в цій галузі.

Це стосується, насамперед, такої категорії, як "ринок цінних паперів". Українське законодавство дає таке визначення ринку цінних паперів - це багатofункціональна система, яка сприяє накопиченню капіталу для інвестування в промислові та соціальні сфери, реструктуризації економіки, позитивної динаміки соціальної структури суспільства, підвищення добробуту громадян через володіння та вільну передачу цінних паперів, готовність населення до ринкових відносин. Аналіз юридичних та наукових визначень цінних паперів свідчить, насамперед, про те, що всі вони є економічними, нам також потрібно визначити ринок цінних паперів як юридичну категорію.

Беручи до уваги викладене вище, ринок цінних паперів пропонується визначити

як систему правових відносин між її учасниками щодо випуску та обігу цінних паперів, створення та функціонування елементів своєї інфраструктури. Такий підхід до визначення терміну "ринок цінних паперів", на наш погляд, є найбільш оптимальним. Ринок цінних паперів повинен залучати інвесторів за їх законність, цілісність та порядок. Це можна досягти лише через державне регулювання ринку цінних паперів у тісній співпраці з його представниками. Основні функції регулювання фондового ринку в країні належать державі, оскільки цей ринок настільки великий і ризикований для фінансової безпеки країни, що він нав'язує такі високі вимоги до інфраструктури та ресурсів для його будівництва, що тільки зусилля держава "зверху" може дати їй цивілізовану і безпечну форму. По суті, має бути широкомасштабна програма створення ринку цінних паперів у країні, відповідна державним програмам приватизації та структурним змінам в економіці. Функції регулювання та контролю на ринку цінних паперів здійснюються державою шляхом формування спеціальних структур, потреба в яких визначається конкретними методами регулювання, пов'язаними з контролем за розкриттям масивних масових інформаційних ресурсів; видача великої кількості ліцензій та спеціальних дозволів; організація реєстрації випуску цінних паперів та професійних учасників фондового ринку; необхідність постійної адаптації швидкозмінні та змінювані закони та нормативні акти про цінні папери; необхідність широкого кола інвесторів створити орган, здатний захищати свої інтереси, а також ряд інших обставин. Світовий досвід не передбачає однозначної моделі організації системи регулювання та управління ринку цінних паперів. Різноманітність підходів у цій сфері визначається, в основному, ступенем розвитку ринку цінних паперів; особливості законодавства, яке в різних країнах залежить від жорсткості; соціальна та правова культура суспільства; рівень організації професійних об'єднань учасників фондового ринку, здатних брати значну частину роботи з регулювання діяльності на ньому тощо. Відповідно до цих факторів, форми, методи та методи діяльності щодо регулювання та контролю за виконанням законодавство та правила цивілізованої поведінки на фондовому ринку, а також відповідальність за їх порушення, різні. Аналіз літератури з цього питання дозволяє припустити, що навіть високорозвинені

країни не можуть відмовити в втручанні в економіку, що, здається, є цілком виправданим. Ця проблема має особливе значення у зв'язку із створенням ринкової інфраструктури, зокрема ринку цінних паперів, яка сьогодні дозволить залучити значні кошти за межі ринку в тих секторах економіки, де це дуже важко. Проте процес становлення ринку цінних паперів є складним і тривалим, вимагаючи, насамперед, першого етапу постійної уваги держави. Тому перед державою постає проблема ефективного регулювання всього процесу обігу цінних паперів, контролю в цій сфері, визначення ключових сфер для його розвитку. Спеціальне завдання держави - створити сприятливе правове середовище для учасників ринку цінних паперів, усунути перешкоди та встановити відповідальність за дії, які можуть призвести до дестабілізації та спотворення ринку та втрати довіри з боку інвесторів. Таким чином, можна виділити дві основні моделі державного регулювання ринку цінних паперів. Перша модель - регулювання фондового ринку зосереджується головним чином на державних органах, і лише невелика частина повноважень з нагляду, контролю та встановлення обов'язкових правил поведінки передана державними самоврядуваннями професійних учасників ринку. Такий підхід, наприклад, застосовується у Франції. Друга модель – максимально можливий обсяг повноважень передається самоврядним організаціям, значне місце в контролі займають не жорсткі нормативні приписи, а переговорний процес, індивідуальні узгодження з професійними учасниками ринку, і при цьому держава зберігає за собою основні контрольні функції, можливості у будь-який момент втрутитись у процес саморегулювання. Яскравий приклад такої моделі – ринок цінних паперів Великої Британії.

Як вже зазначалося, в реальній практиці розвинутих зарубіжних країн ступінь централізації та жорсткість державного регулювання ринку цінних паперів варіює між цими двома екстремальними моделями. З більш ніж 30 країн з розвинутими ринками цінних паперів, понад 50% мають незалежні департаменти (американські комісії з цінних паперів); Міністерство фінансів відповідає за приблизно 15% фондових ринків. У деяких країнах, що мають банківську модель ринку цінних паперів (наприклад, Німеччина, Австрія, Бельгія), центральну відповідальність за

останній покриває Центральний банк та Орган банківського нагляду (він відділений від Центрального банку). Швейцарія є унікальною в цьому відношенні, де немає жодного державного органу, який би централізував регулювання фондового ринку (ці функції розподіляються по регіонах). Таким чином, проведений аналіз дає підстави для таких висновків: по-перше, структура державних органів, що регулюють фондовий ринок, залежить від моделі ринку, прийнятої в тій чи іншій країні (банківська, небанківська), ступеня централізації управління в країні і автономія регіонів (у країнах з федеральною системою, частина повноважень держави на ринку цінних паперів передається на територію, наприклад, у США - штатах, у Німеччині - на суші); - по-друге, загальною тенденцією є створення незалежних департаментів - цінних паперів; - По-третє, статус учасників такого ринку, ступінь їхніх прав та обов'язків залежить від моделі ринку цінних паперів. Суб'єкти правовідносин на ринку цінних паперів більшість джерел відносяться до емітентів, інвесторів та фінансових посередників. У той же час їх іноді називають учасниками ринку цінних паперів, тобто приватними особами або організаціями, які продають або купують цінні папери або обслуговують свій оборот та розрахунки з неї. Є ще одна позиція, яка виступає за акторів ринку цінних паперів: споживачів, постачальників, торговців, учасників ринку, які регулюють діяльність учасників. У той же час призначення окремих предметів не є виправданим.

Враховуючи важливість ринку цінних паперів в економіці, це сфера регулювання як з боку приватного права, так і не менш, а тим більше - з публічного права. Тому, на наш погляд, на ринку цінних паперів формуються правові відносини двох типів - правовідносини приватних, а також правових відносин публічного права. І для правових відносин публічного права характерна наявність обов'язкового суб'єкта - державної влади. Таким чином, ми також називаємо учасниками ринку цінних паперів ті організації, які здійснюють державне регулювання діяльності на цьому ринку. Немає єдиної літератури щодо визначення "торговців цінними паперами", яку деякі автори називають "банки, а також акціонерні товариства" та інші - "компанії, створені у формі акціонерних товариств". Друга позиція виглядає більш виправданою, оскільки вона розширює коло можливих дійових осіб. Таким

чином, торгівці цінними паперами - це товариства, створені у формі акціонерних товариств, статутний капітал яких формується виключно іменними акціями або іншими компаніями, для яких операції з цінними паперами є ексклюзивним видом їх діяльності.

Що стосується визначення адміністративного та правового статусу торговців цінними паперами, то слід зазначити, що проблема визначення поняття та структури правового статусу особистості приділяється значної уваги як у загальній теорії права, так і в галузевих науках . Але, незважаючи на певне вивчення питання, експерти все ще не дійшли єдиної точки зору на це. Поняття "правовий статус" має широке значення. Латинське слово "статус" означає стан, позицію. За його словами, за статусом суб'єкта права розуміють його правовий статус, що характеризується комплексом юридичних прав та обов'язків. Слід зазначити, що в професійній літературі часто виявляється поняття "правовий статус" та "правовий статус". Це є результатом того, що термін "правовий статус" не був чітко відображений. Деякі вчені пропонують використовувати його для загального опису позиції суб'єкта, оскільки термін "правовий статус" частіше використовується для характеристики предмету в певному колі соціальних відносин. Таким чином, правовий статус охоплює всі види відносин.

По-перше, це складні зв'язки, що виникають між державою та індивідом, фіксуються державою в юридичній формі – у формі прав, обов'язків та свобод, які у сукупності і утворюють правовий статус індивіда.

Враховуючи проведений аналіз адміністративно-правового статусу, ми розглядатимемо адміністративно-правовий статус торговців цінними паперами як спеціальний адміністративно-правовий статус по відношенню до загального адміністративно-правового статусу.

Загальний адміністративно-правовий статус торговців цінними паперами – це сукупність їх правосуб'єктності, юридичних прав, обов'язків і законних інтересів у галузі адміністративних правовідносин у широкому розумінні, тобто у галузі адміністративного права.

Спеціальний адміністративно-правовий статус торговців цінними паперами –

це сукупність їх правосуб'єктності, прав, обов'язків, законних інтересів, а також правових передумов та обмежень, передбачених нормами адміністративного права, що визначають їх місце серед інших учасників ринку цінних паперів.

У теорії права теорія встановлює, що поява юридичної особи повинна відповідати певним вимогам. По-перше, для існування юридичної особи ціль необхідна, по-друге, існування матеріальної субстрату, тобто власності, окремих осіб разом. І, нарешті, третє і остаточне умова існування юридичної особи - його правове визнання. Таким чином, необхідно придбати статус юридичної особи. Придбання цього статусу відбувається через легалізацію (легалізацію), яка крім державної реєстрації також включає ліцензування. Слід зазначити, що питання про виникнення юридичної особи, тобто створення самого моменту його появи, і досі залишається суперечливим. Так, традиційно розрізняють наступні способи створення оригінальних юридичних осіб: адміністративні, ліцензійні, нормативно-правові. Аналіз законодавства дозволяє зробити висновок, що законодавець встановлює два способи виникнення юридичних осіб: порядок для юридичних осіб публічного права та нормативно-правового - для юридичних осіб приватного права. Таким чином, торговці цінними паперами є юридичними особами приватного права і, відповідно, створені в нормативно-перспективному порядку. Державна реєстрація спрямована на забезпечення відповідності цим вимогам юридичним особам певного типу, їх реальним можливостям. Саме з моменту державної реєстрації юридична особа стає суб'єктом права. Процес реєстрації, який є частиною структури адміністративного процесу, цікавий тим, що, крім спеціального матеріального адміністративно-правового статусу, існує також процесуальний статус для торговців цінними паперами. Звичайно, немає чіткого та детального регулювання поведінки учасників процедурного (реєстраційного, ліцензійного) провадження, як і в ході адміністративних правопорушень, але відповідний процесуальний статус був встановлений та регульований законодавцем. У цьому процесуальному процесі основним учасником є те, що звернувся до уряду та має певний інтерес у цій справі. Таким чином, можна зробити висновок, що торговці цінними паперами мають не одне, а два адміністративно-правового статусу: матеріал та листування,

процедурний статус. Більше того, сама наявність процесуального статусу дозволяє сказати, що існують процесуальні (процедурні) гарантії щодо здійснення адміністративного та правового статусу торговців цінними паперами. Більше того, у цьому випадку це не загальний адміністративно-правовий статус, а особливий (спеціальний) статус, характерний для окремого розгляду, реалізація якого пов'язане з етапами, етапами або окремими процесуальними діями. Слід зазначити, що, на наш погляд, після отримання свідоцтва про державну реєстрацію закінчується процес реєстрації, і тому закінчується перший рівень легалізації, який відповідає рівню організаційної реєстрації адміністративного та правового статусу торговців цінними паперами. Потім йде другий рівень - рівень реєстрації змісту торговців цінними паперами, що відбувається під час процесу ліцензування. Ліцензування - це другий необхідний рівень легітимації торговців цінними паперами, і на відміну від державної реєстрації, який необхідний всім юридичним особам, цей рівень є специфічним для колективних суб'єктів адміністративного права, а саме торговців цінними паперами, тому давайте більш докладно зупинимось на цьому. Суб'єктами відносин, що виникають у зв'язку з ліцензуванням, з одного боку, є торговці цінними паперами, а з іншого - органом ліцензування. При вивченні ліцензійних відносин, що виникають між торговцями цінними паперами та органами ліцензування, слід мати на увазі, що ліцензійні відносини є частиною процесу легітимації (процес легалізації). Виходячи з цього, ліцензійні відносини являють собою окремий процес у рамках загального судового процесу щодо легітимації юридичної особи (торговця цінними паперами). У цьому процесі існує кілька етапів, серед яких відрізняються переважні (передліцензійні), ліцензійні та пост-ліцензійні етапи. Партія, яка ініціює появу адміністративно-правових відносин на стадії до ліцензування, є заявником, який стурбований наданням йому певного права на здійснення ліцензованої діяльності.

При здійсненні стадії ліцензування заявник отримує статус ліцензіата.

І, нарешті, на постліцензійній стадії, відповідні органи здійснюють ліцензійний контроль за дотриманням ліцензійних умов.

Характерною особливістю ліцензійного провадження взагалі, є участь у них на

всіх стадіях органів виконавчої влади, що наділені повноваженнями видавати ліцензії. За ініціативою ліцензійних органів найчастіше призупиняються або припиняються ліцензійні відносини, насамперед, у випадку анулювання (скасування) ліцензії.

Необхідним у цьому аспекті є детальний аналіз того, що вважається професійною торгівлею цінними паперами. Зокрема, чи може така діяльність розглядатися як одноразова довгострокова операція з придбання цінних паперів на вторинному ринку для реалізації своїх прав (наприклад, право на отримання дивідендів за акції та участь у управлінні спільним заводська компанія)? Якщо ми виходимо з вимог рішення № 321, то це може бути не тільки необхідним, але і необхідним. Виявляється, сам факт придбання "непрофесійного" - суб'єкта господарської діяльності від свого імені таких акцій в "непрофесійному" - суб'єкт господарської діяльності на вторинному ринку - це вже професійна діяльність. Ми не згодні з цим твердженням. На нашу думку, розглядати операції з купівлі-продажу цінних паперів від свого імені до виключної компетенції ліцензованих торговців цінними паперами буде суттєво некоректною. У Законі України "Про інвестиційну діяльність" цінні папери визначаються як інвестиційні об'єкти, суб'єктами яких, у свою чергу, можуть бути "громадяни та юридичні особи України та іноземних держав, а також держава". Немає обмежень на інвестування в цінні папери виключно через трейдерів.

Крім того, параграф 2 статті 18 цього ж Закону встановлює таку норму: "Ніхто не має права обмежувати права інвесторів на вибір інвестиційних об'єктів, крім випадків, передбачених цим Законом". У випадку цінних паперів цей Закон не містить таких винятків. Тому будь-які обмеження на торгівлю цінними паперами, що впливають на права інвесторів на вільний вибір об'єктів інвестування, є незаконними. Питання, звичайно, вимагає законодавчої резолюції. І лише законодавчий. Законодавство та правоохоронна практика повинні чітко розмежовувати права та обов'язки. Право здійснюється на розсуд уповноваженої особи, а невикористання суб'єкта його права не становить для нього жодних правових наслідків. Одночасно обов'язок повинен бути виконаний, і це забезпечення

забезпечується за допомогою державного примусу. За своїм правовим характером суб'єктивне право є правовою можливістю для певного суб'єкта права на діяння відповідно до власної волі та для задоволення своїх інтересів, які не суперечать загальним інтересам. Діалектична протилежність суб'єктивним правам у сфері державного управління є суб'єктивними юридичними зобов'язаннями. Вони нерозривно пов'язані і не можуть існувати без одного, оскільки право одного суб'єкта не може бути реалізоване без виконання інших обов'язків іншим суб'єктом. Обов'язок взагалі розуміється фахівцями з загальної теорії права як об'єктивно необхідної належної поведінки людини. Держава в системі відповідальності вказує на доцільну, соціально корисну та необхідну поведінку. Включення обов'язків у правовий статус не порушує принципу свободи та верховенства права, оскільки права окремих осіб, не підкріплені обов'язками інших, не можуть бути реалізовані. Суб'єктивна адміністративно-правова відповідальність - це держава, довірена державі і закріплена за адміністративно-правовими нормами - заходи належного поведіння в правовідносинах. Що стосується торговців цінними паперами, то їхні особливі зобов'язання передбачені Правилами торгівлі цінними паперами комерційною та комісійною діяльністю цінних паперів, затвердженою наказом Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 23 грудня 1996 року № 313. Українське законодавство також встановлює певні обмеження та заборони діяльності торговців цінними паперами.

Потрібно, принаймні, зазначити, що проблема обмежень у законодавстві привернула увагу вчених лише нещодавно. У галузевій юридичній літературі обмеження розуміються по-різному: з точки зору потреб конкретного виду суспільних відносин та відповідних правових засобів їх впливу. Юридичні обмеження були вже використані в римському праві. Адміністративне право характеризується досить великою кількістю юридичних обмежень у вигляді заборон, відповідальності, відповідальності. Наприклад, позбавлення громадян конкретних прав та свобод для вчинення адміністративного правопорушення, що є проявом адміністративної відповідальності, виступає в ролі адміністративного та юридичного обмеження. Точніше сказати тут про обмеження правоздатності,

оскільки це обмеження встановлено на короткий час і є лише частковим.

Дуже важливим елементом адміністративного статусу торговців цінними паперами є правові гарантії реалізації правоздатності (реалізація прав та виконання обов'язків). Вищесказане змушує чітко визначити саму концепцію правових гарантій. Перш за все, слід зазначити, що традиційно гарантії поділяються на загальні та спеціальні. У той же час під загальними гарантіями розуміються економічні, політичні, ідеологічні та організаційні умови та передумови, які створюють реальні можливості для здійснення прав і свобод, а також спеціальні гарантії - правові норми, що визначають умови та процедури здійснення права, а також способи їх захисту або здійснення та захисту прав. Юридичні гарантії як засіб забезпечення прав та обов'язків розглядаються як політичні, ідеологічні та інші гарантії як односторонній феномен, тоді як з економічними гарантіями вони стосуються як основного, так і надбудову. Водночас, наявність таких гарантій, як економічні, політичні, ідеологічні та інші, оцінюється як умова здійснення всього механізму реалізації прав та обов'язків громадян, насамперед тих правових гарантій, які забезпечують досягнення кінцевої мети, викладеної в законі. Таким чином, правові гарантії являють собою поєднання правових засобів і способів, за допомогою яких порушуються і захищаються права, свободи та права, припиняються права та свободи, відновлюються порушення прав. Це визначення можна взяти за основу для характеристики правових гарантій як елемента адміністративного та правового статусу торговців цінними паперами. Процес побудови державно-ринкових правових відносин в Україні є об'єктивною необхідністю у зміцненні правових засад соціального та суспільного життя. Реалізація програм, спрямованих на зміцнення ролі українського законодавства, передбачає вдосконалення всієї системи правопорядку. Однією з найважливіших складових цієї системи є інститут юридичної відповідальності, оскільки законність, нормативна ієрархія та неминучість відповідальності за правопорушення - це вищі цінності правопорядку. Тому в період реформування закону проблема юридичної відповідальності особливо актуальна. Працюючи як один із видів юридичної відповідальності, адміністративна відповідальність є найпоширенішою формою

юридичної відповідальності. Проблеми адміністративної відповідальності присвячені низці досліджень, але слід підкреслити, що немає спільного розуміння між науковцями.

Проте, здається, відповідальність полягає у виконанні зобов'язання, яке існувало раніше і не було виконано, але додаткове зобов'язання, яке не заважало виконанню попереднього. Визначення, наведені в цьому документі, свідчать про велику зацікавленість цього інституту в ролі вчених у механізмі реалізації прав та обов'язків, але з урахуванням предмету цього магістерського дослідження ми розглянемо деякі проблемні питання адміністративної відповідальності юридичних суб'єкти. Слід підкреслити, що поточна зацікавленість науковців в адміністративній відповідальності юридичних осіб не є випадковою і пов'язана не тільки з існуванням теоретичних протиріч, але, насамперед, з практичними. Першим напрямком є висновок про те, що відповідальність юридичних осіб, що виникає при застосуванні санкцій контролюючими органами, є суто адміністративною відповідальністю. Другий напрямок характеризується відмовою від можливості притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності в цілому.

Тут ви можете знайти твердження, що юридичні особи несуть фінансову, економічну чи навіть цивільну відповідальність. Судові спори також суперечать долі розглянутої проблеми. У певних випадках адміністративні суди кваліфікують фінансові санкції, такі як санкції за адміністративну відповідальність, в інших - санкції за цивільну відповідальність. Існує також уявлення про те, що існування інших видів відповідальності, крім тих, що передбачені Конституцією, неможливе. Через те, що Конституція України передбачає лише цивільні, адміністративні та дисциплінарні форми відповідальності, робиться висновок, що фінансові санкції повинні бути віднесені до адміністративної відповідальності. Ми вважаємо, що викладена думка про неможливість використання непередбачених видів відповідальності в Конституції України є дещо передчасною, оскільки це є тлумаченням положень Конституції, яка, як відомо, є прерогативою Конституційного Суду України. Проблема застосування Кодексу про адміністративні правопорушення досить актуальна, оскільки її положення

застосовуються виключно до окремих осіб. Цей момент іноді є ключем до дискусії щодо призначення фінансових санкцій до адміністративної відповідальності. Так, стверджується, що юридичні особи не можуть бути суб'єктами адміністративної відповідальності, оскільки останні можуть застосовуватися лише до фізичних осіб. На заперечення проти зазначеного положення існує думка, що юридична особа не є суб'єктом адміністративної відповідальності в контексті Кодексу про адміністративні правопорушення, де співвіднесеність із участю фізичних осіб кодифікується, а відношення до участі юридичних осіб регулюється окремими законами залежно від сфери їх діяльності. Іншим спотиканням у вирішенні проблеми є суперечки з вини юридичних осіб. Дійсно, одним з необхідних елементів адміністративного правопорушення є його суб'єктивна сторона, а її головний елемент - провина, яка, як відомо, є характерною лише для свідомого буття, тобто для людини.

Ця проблема виникає практично в кожній науковій публікації і є досить серйозною. Але з усіма публікаціями з цієї теми ви також можете виділити дві основні сфери, в яких розглядається адміністративна відповідальність юридичних осіб. По-перше, це співвідношення адміністративної відповідальності перед цивільною відповідальністю; по-друге, співвідношення адміністративної відповідальності до фінансової. Ще однією проблемою, яку ми розглядали, є відсутність відповідності певним процедурним строкам, встановленим Кодексом про адміністративні правопорушення, за притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності.

Так, у ст. 38 (терміни накладення адміністративного стягнення) Кодексу встановлено, що адміністративний стягнення може бути накладено не пізніше двох місяців з дати вчинення злочину, але не пізніше, ніж через три місяці з дати його виявлення. Розглянуті проблеми не вичерпані, що підтверджує необхідність їх вирішення як на теоретичному, так і на практичному рівні. Головним державним органом, який керує ринком цінних паперів, є Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, тому вона покладає на себе відповідальність професійних учасників ринку цінних паперів. ДКЦПФР має право проводити перевірки та

перевірки фінансово-господарської діяльності учасників ринку цінних паперів. Звичайно, спроба проаналізувати адміністративну відповідальність юридичних осіб в цілому та торговців цінними паперами, зокрема, як частину їх адміністративно-правового статусу, не вичерпує існуючих проблем, і багато хто з яких вимагає законодавчого врегулювання.

1.3. Загальна характеристика структури адміністративно-правових відносин на ринку цінних паперів в Україні

Для того, щоб зрозуміти функціонування ринку цінних паперів, з точки зору адміністративного права слід дослідити структуру адміністративно-правових відносин, що виникають у цій сфері. Слід зазначити, що сутність публічної адміністрації виявляється не лише через діяльність окремих органів, але також через вплив суб'єкта господарювання на об'єкт управління відповідно до мети. Відносини на ринку цінних паперів виникають між учасниками цього ринку в процесі емісії, розміщення акцій, їх подальшого обігу та обліку, при здійсненні ліцензійної діяльності, а також при нагляді та контролі ринку цінних паперів. Структура адміністративно-правових відносин, зокрема на фондовому ринку, включає предмет, об'єкт та зміст. Розглядаючи питання про те, хто є предметом адміністративно-правових відносин ринку цінних паперів, доречно, насамперед, відзначити, що деякі вчені розрізняють поняття "суб'єкт державного управління" та "суб'єкт адміністративно - правовідносини ". Враховуючи, що адміністративно-правові відносини формуються безпосередньо в практичній реалізації функцій державного управління, прямим суб'єктом адміністративно-правових відносин є виконавчий орган або посадова особа, наділена державними органами. Однак, має бути інша сутність, яка виконує певну функцію "підпорядкування". Тому суб'єкти адміністративно-правових відносин на ринку цінних паперів, насамперед Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, як спеціальний орган, який відповідно до чинного законодавства здійснює державне регулювання ринку цінних паперів, а також інші державні органи, які відповідно до їх функцій та

завдань співпрацюють з Комісією та обмінюються інформацією відповідно до укладених угод. Такі органи повинні включати: Фонд державного майна України, Національний банк України, Антимонопольний комітет України, Державна служба статистики України, Державна служба фінансового моніторингу тощо. На нашу думку, суб'єкти адміністративно-правової відносини ринку цінних паперів повинні також включати учасників цього ринку, які визначені в Законі України "Про цінні папери та фондовий ринок". Відповідно до ст. 2 зазначеного Закону України учасники ринку цінних паперів є емітентами чи особами, які випустили анонімні цінні папери, інвестори в цінні папери, інституційні інвестори, професійні учасники фондового ринку, професійні учасники фондового ринку, в тому числі саморегулювні організації професійних учасників фондового ринку [94]. Емітент може бути юридичною особою, Автономною Республікою Крим або міськими радами, а також державою, представленої її уповноваженими державними органами, яка розміщує цінні папери від свого імені та бере на себе зобов'язання перед ними перед своїми власниками [94]. Учасники ринку цінних паперів також є інвесторами в акції. Інвесторами є ті учасники фондового ринку, діяльність яких є основним джерелом фінансових ресурсів. Вони виступають як особи, які постачають на ринок цінних паперів фінансовий капітал шляхом інвестування в цінні папери. Чинне законодавство встановлює, що інвестиції - це всі види майна та інтелектуальної власності, які інвестуються в об'єкти підприємницької та іншої діяльності, що призводить до створення прибутку (доходу) або соціального ефекту. Такі значення можуть включати акції та інші цінні папери (крім рахунків) [92]. Інвесторами в цінних паперах відповідно до Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок" є фізичні та юридичні особи, резиденти та нерезиденти, які придбали права власності на цінні папери для одержання прибутку від інвестованих коштів та / або придбання відповідні права, які надаються власнику цінних паперів відповідно до законодавства [94]. Окремою групою учасників фондового ринку є інституційні інвестори. Інституційні інвестори - це інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди), інвестиційні фонди, взаємні фонди інвестиційних компаній, недержавні пенсійні фонди, фонди банківського управління, страхові

компанії, інші фінансові установи, що здійснюють операції з фінансовими активами на користь третіх партій за свій рахунок або за рахунок цих осіб, а також у випадках, передбачених законом, також за рахунок запозичених у інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження фінансових активів хребта реальних товарів [94].

Учасники ринку цінних паперів також є інвесторами в акції. Інвесторами є ті учасники фондового ринку, діяльність яких є основним джерелом фінансових ресурсів. Вони виступають як особи, які постачають на ринок цінних паперів фінансовий капітал шляхом інвестування в цінні папери. Чинне законодавство встановлює, що інвестиції - це всі види майна та інтелектуальної власності, які інвестуються в об'єкти підприємницької та іншої діяльності, що призводить до створення прибутку (доходу) або соціального ефекту. Такі значення можуть включати акції та інші цінні папери (крім рахунків) [92]. Інвесторами в цінних паперах відповідно до Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок" є фізичні та юридичні особи, резиденти та нерезиденти, які придбали права власності на цінні папери для одержання прибутку від інвестованих коштів та / або придбання відповідні права, які надаються власнику цінних паперів відповідно до законодавства [94]. Окремою групою учасників фондового ринку є інституційні інвестори. Інституційні інвестори - це інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди), інвестиційні фонди, взаємні фонди інвестиційних компаній, недержавні пенсійні фонди, фонди банківського управління, страхові компанії, інші фінансові установи, що здійснюють операції з фінансовими активами на користь третіх партій за свій рахунок або за рахунок цих осіб, а також у випадках, передбачених законом, також за рахунок запозичених у інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження фінансових активів хребта реальних товарів [94]. Зазначимо, що активність інституційних інвесторів протягом тривалого періоду часу регулювалась Законом України "Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)" [93]. Відповідно до ст. 3 цього Закону, інститутом спільного інвестування є корпоративний інвестиційний фонд або пайовий інвестиційний фонд. Закон України "Про інститути взаємного

інвестування" визначає правові та організаційні засади створення, діяльності, припинення спільного інвестування, особливостей управління активами цих суб'єктів, встановлює вимоги щодо складу, структури та зберігання таких активів, особливості випуску, обігу, обліку та викупу цінних паперів інститутів спільного інвестування, а також порядок розкриття інформації про свою діяльність [93]. Учасники фондового ринку також включають саморегульовані організації. І випадки, коли функції державного органу передаються іншим недержавним органам чи організаціям. На фондовому ринку такі органи є саморегульованими організаціями [113, с.29]. У разі передачі державними органами функцій до СРО, правовідносини, пов'язані з виконанням відповідних функцій держави, виникають без "прямої" участі державної адміністрації, проте вони набувають ознак адміністративного права. Відповідно до чинного законодавства, саморегульована організація професійних учасників фондового ринку є некомерційною асоціацією учасників фондового ринку, які здійснюють професійну діяльність на ринку цінних паперів, управління активами інституційних інвесторів, депозитарну діяльність, крім депозитаріїв, створено відповідно до критеріїв та вимог, встановлених Комісією [94]. Іншим компонентом структури адміністративно-правових відносин на ринку цінних паперів є об'єкт цих правовідносин. Визначивши суть того, що є об'єктом правовідносин, слід зазначити, що сьогодні в науці немає єдиного підходу до цього питання. У теорії права при вивченні об'єкта правовідносин зазначається, що об'єктом правових відносин є те, що такі відносини спрямовані [31, с.217]. О.С. Йоффе зазначив, що ні речі, ні особисті нематеріальні товари не є об'єктами правовідносин, оскільки лише діяльність особи, його поведінка, яка може виражатися в певних діях чи бездіяльності, може "реагувати" на юридичні дії. З іншої точки зору, об'єктом правових відносин є той факт, що існують такі відносини, це можуть бути дії або бездіяльність, матеріальні об'єкти або речі. Слід також зазначити, що Ю.М. Козлов, вивчаючи, що саме служить об'єктом адміністративно-правових відносин, зазначив, що для більшості адміністративно-правових відносин характерні: дії, дії та поведінка людей [31, с.102-103].

L.R. Білий, який стверджує, що об'єктом адміністративно-правових відносин є те, для чого виникають власні правові відносини: поведінка, воля, свідомість, матеріальні цінності, нематеріальні блага і т. Д. Розслідуючи питання адміністративного та правового регулювання ринку цінних паперів, він Слід зазначити, що частка часто розглядається як об'єкт цивільно-правових відносин, оскільки фіксує певну суму майнових та / або грошових прав. Особа, яка набула право власності на цінні папери, передає всі права, засвідчені нею. У той же час, в рамках нашого дослідження слід підкреслити, що об'єктом адміністративно-правових відносин на фондовому ринку є поведінка, діяльність, дії або бездіяльність учасників, які беруть участь у первинному розміщенні акцій, а також їх наступні тираж на ринку цінних паперів. Тому ми вважаємо, що об'єктом адміністративного та правового регулювання фондового ринку слід віднести: 1) діяльність емітентів, зокрема, при випуску цінних паперів цінних паперів. АНЕМ. Остапович зазначив: "... особливою особливістю правового статусу емітентів є їх особлива правоздатність. Потрібно погодитися з авторами, які звертають увагу на особливий характер права особи на випуск цінних паперів, що полягає в той факт, що певні типи цінних паперів можуть бути видані юридичними особами певного типу, форми власності, організаційно-правової форми, тобто існування залежності між ними, які види цінних паперів можуть бути випущені, і ті, які можуть випускати юридичні особи певні типи цінних паперів [5, стор 32]. Мета випуску цінних паперів може бути різною: вона може складатися з компаній із залученням додаткових коштів для розширення виробництва, для банків - для збільшення кредитних ресурсів, для державних органів - для покриття дефіцит коштів на утримання органу ";2) діяльність інвесторів, які набули права власності на акції з метою отримання доходу від вкладених коштів та/або набуття відповідних прав, що надаються власнику акції відповідно до законодавства;

3) діяльність саморегулювальних організацій, що здійснюють свою діяльність шляхом делегування Комісією певних функцій;

4) діяльність професійних учасників фондового ринку, які виступають так званими «посередниками» на ринку цінних паперів при здійсненні ними професійної діяльності.

Чинним законодавством України визначено, що державне регулювання ринку цінних паперів здійснюється з метою забезпечення рівних можливостей для доступу емітентів, інвесторів і посередників на ринок цінних паперів. Зміст адміністративних правовідносин на ринку акцій, як і в будь-якій іншій сфері, складають *суб'єктивні юридичні права та обов'язки*.

Суб'єктивні юридичні права – це міра дозволеної поведінки, що

забезпечується державою. Право здійснюється на розсуд правомочної особи, тому невикористання суб'єктом свого права не тягне жодних юридичних наслідків для нього. За своєю юридичною природою суб'єктивне право являє собою юридичну можливість для конкретного суб'єкта права діяти згідно з власним волевиявленням і з метою задоволення своїх інтересів, що не суперечать загальному інтересу.

Юридичні обов'язки – міра необхідної поведінки, яка забезпечується державою. При цьому у певних випадках особа повинна утриматися від вчинення певних дій, в інших, навпаки, здійснити їх.

В той же час, адміністративно-правові відносини на фондовому ринку перебувають під правовим регулюванням держави, що виявляється у впливі державної влади з метою регулювання, захисту, розвитку та вдосконалення їх. При вивченні адміністративно-правових відносин на ринку цінних паперів до юридичних прав і обов'язків можна віднести, зокрема, необхідність професійного учасника ринку цінних паперів отримати відповідну ліцензію. Комісії за право займатися професійною діяльністю, а також здійснення адміністративного контролю та нагляду Комісії учасниками ринку.

Слід зазначити, що права та обов'язки учасників фондового ринку, які здійснюють операції з акціями та впливають на регулювання фондового ринку, закріплені в спеціальних положеннях, відповідно до яких ці учасники здійснюють

свою діяльність. Отже, досліджуючи структуру адміністративних відносин фондового ринку нашої держави, можна зробити висновок, що для адміністративно-правових відносин на фондовому ринку характерні такі риси: об'єкт адміністративно-правових відносин на поведінці фондового ринку, дії або бездіяльність учасників, що беруть участь у випуску та обігу акцій на ринку цінних паперів; однією з сторін адміністративно-правових відносин є представник громадсько-правових інтересів, а саме: органи, які наділені державними органами у сфері регулювання фондового ринку, зокрема відносини, пов'язані з регулюванням емісії - випуск акцій та подальший рух акцій на ринку цінних паперів Спеціальним регулятором фондового ринку є Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку; учасниками адміністративно-правових відносин на фондовому ринку є: юридичні особи, зокрема професійні учасники фондового ринку, емітенти акцій, фізичні особи, які можуть бути акціонерами, клієнтами та працівниками професійних учасників фондового ринку, державними органами та саморегулювальними організаціями фондового ринку. Такий широкий спектр суб'єктів адміністративно-правових відносин на фондовому ринку пов'язаний, насамперед, з різними видами діяльності, що здійснюються учасниками цих правових відносин на фондовому ринку, а також особливості такої ринку, зокрема, є однією з характеристик обов'язковою Учась учасника торговця цінними паперами в операціях з передачі права власності на акції

1.4. Правовий статус органів державного регулювання фондового ринку.

Беручи до уваги важливість ринку цінних паперів у економіці, це поле регулювання як з боку приватного права, так і не менш, і навіть більшою мірою, публічним правом. Тому, на наш погляд, на ринку цінних паперів формуються правові відносини двох типів - правові відносини приватного права та правові відносини публічного права. А для правових відносин публічного права характерна наявність обов'язкового предмета - державного органу влади. Таким чином, ми також називаємо суб'єктів ринку цінних паперів органами, які здійснюють державне

регулювання діяльності на цьому ринку. Як вже зазначалося, система органів, що здійснюють закони та нормативні акти, що регулюють фондовий ринок, динамічно розвивається. Як і формування законодавчої бази, так і створення цих органів відбулося і відбувається поетапно. Досягнення мети перетворення фондового ринку в механізм інвестиційного обслуговування економіки можливе лише за наявності чіткої стратегії держави для реформування фондового ринку. Потрібно виправдати таку стратегію, що необхідно спочатку визначити існуючі проблеми (неплатоспроможність) державного регулювання фондового ринку. У той же час, аналізуючи численні публікації з теми дослідження, слід врахувати, що існують різні, навіть діаметрально протилежні точки зору щодо ролі держави у розвитку фондового ринку, потреба в державі регулювання відносин у цій сфері, ступінь участі держави та активізація процесу трансформації заощаджень у продуктивне інвестування через фондовий ринок та стимулювання платоспроможного попиту на корпоративні цінні папери [38, ст. 271]. Органи, що здійснюють державне регулювання фондового ринку в Україні, підрозділяються на чотири групи:

1. Верховна Рада України, Президент України та Кабінет Міністрів України, які шляхом прийняття законодавчих та регуляторних актів на ринку цінних паперів, визначити напрямок державної політики на фондовому ринку, призначення членів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку забезпечує загальну структуру державного регулювання фондового ринку України. До цієї ж групи слід віднести Міністерство юстиції, яке виконує загальну функцію державного управління.

2. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, яка безпосередньо формує та забезпечує реалізацію єдиної державної політики щодо розвитку та функціонування ринку цінних паперів в Україні та їхніх деривативів.

3. Державні органи, які в межах своєї компетенції здійснюють контроль або функції управління на ринку цінних паперів України. Це Фонд державного майна, Міністерство фінансів, Національний банк України, Антимонопольний комітет, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державна податкова служба України. Певні функції управління інвестиційною діяльністю в Україні

здійснюються Національним агентством з реконструкції та розвитку. Державна інвестиційна компанія.

4. Державні органи, які виконують спеціальні функції контролю та нагляду за дотриманням законодавства у державі. Ці функції поширюються на ринок цінних паперів. До цієї групи входять Міністерство внутрішніх справ, Генеральна прокуратура, Служба безпеки. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку відповідає за координацію діяльності державних органів щодо функціонування ринку цінних паперів в Україні. З цією метою створено Координаційну раду, до складу якої входять голови згаданих вище державних органів.

Враховуючи розподіл функцій регулювання фондового ринку між державними органами, легко зробити висновок, що основний обсяг робіт у цьому випадку покладається на Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку. Вона також несе основний тягар відповідальності. Законодавча консолідація Комісією широких повноважень регулювання, нагляду та контролю на фондовому ринку стала значним кроком у її формуванні. З прийняттям Закону України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні" виникла якісно нова ситуація: держава мала реальні умови та можливості впливати на процес емісії та обігу цінних паперів. Вперше в Україні спостерігається концентрація влади у регулюванні фондового ринку в спеціалізованому державному органі.

Основними завданнями НКЦПФР є: формування та реалізація єдиної державної політики щодо розвитку та функціонування ринку цінних паперів та деривативів в Україні, сприяння адаптації національного ринку цінних паперів до міжнародних стандартів; координація діяльності державних органів щодо функціонування ринку цінних паперів та деривативів в Україні; здійснення державного регулювання та контролю за випуском та обігом цінних паперів та деривативів в Україні; захист прав інвесторів шляхом вжиття заходів щодо попередження та припинення порушень законодавства на ринку цінних паперів та акціонерного товариства та застосування санкцій за порушення законодавства у межах своїх повноважень; сприяння розвитку ринку цінних паперів та похідних (деривативів); узагальнення практики застосування

законодавства України щодо випуску (емісії) та обігу цінних паперів в Україні, розробка пропозицій щодо її вдосконалення; здійснення державного регулювання та контролю у сфері спільного інвестування; реалізація в межах компетенції державного регулювання та контролю у сфері накопичувального пенсійного забезпечення; здійснення в межах компетенції державного регулювання та нагляду у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму; реалізація в межах компетенції заходів щодо запобігання та протидії корупції; здійснення в межах повноважень, визначених законодавством, нагляд за консолідованою та неконсолідованою базою для небанківських фінансових груп та їх підгруп.

Комісія також передбачала інші повноваження та права, які дозволяють йому повністю виконувати свою діяльність та виконувати свої обов'язки. Наприклад, у випадку невиконання емітентами вимог законодавства або відповідних положень Комісії, останні можуть не тільки вимагати внесення змін до будь-якої реклами чи іншим способом інформування інвесторів щодо публічної пропозиції або відкритого продажу цінних паперів, і навіть вимагають припинення цієї пропозиції взагалі. Закон передбачає, що державні органи зобов'язані надавати Комісії допомогу у виконанні її функцій.

Приватизаційні органи, наприклад, зобов'язані надати Комісії необхідні документи про приватизацію державних об'єктів, якщо випуск цінних паперів передбачений під час їхньої приватизації; правоохоронні органи - інформація, необхідна для забезпечення належного контролю за діяльністю фондового ринку, якщо, звичайно, така інформація не пошкодить розслідуванню злочину. У випадку, якщо посадовій комісії не дозволяється проводити перевірки, правоохоронні органи на прохання уповноваженої комісії зобов'язані негайно вжити заходів для виконання перевірок. Якщо в самому загальному узагальненні назвати основні принципи державного регулювання фондового ринку, досить сказати лише два слова: законодавство та контроль. Багато хто вже говорив про важливість законів і правил нормального функціонування фондового ринку. "Dura lex sed lex" - "суворий закон, але цей закон", як казали древні римляни, маючи на увазі, що закони повинні бути

виконані. І це вимагає контролю з боку Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Це можна підтвердити, ознайомившись із повноваженнями, наданими Комісією відповідно до чинного законодавства України: вимагати від суб'єктів первинного фінансового моніторингу виконання вимог законодавства, що регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму; проводити аудит організації професійної підготовки працівників та менеджерів бірж, компаній з управління активами та інших професійних учасників ринку цінних паперів, відповідальних за проведення фінансового моніторингу; Звернутися до суб'єктів первинного фінансового моніторингу у разі невиконання (неналежного виконання) вимог Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом" або "фінансуванню тероризму" та / або нормативно-правових актів, що регулюють діяльність у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, фінансових санкцій, обмежень, тимчасового призупинення чи анулювання ліцензії; створити попередження у разі порушення законодавства про цінні папери, нормативних актів НКЦПФР, призупинити на один рік розміщення (продаж) та обіг цінних паперів того чи іншого емітента, ліцензії, видані ліцензією ДКЦПФР на скасування таких ліцензій; у разі порушення біржею законодавства про цінні папери, статуту та правил фондового ринку припинити торги на них до виключення таких порушень; Для направлення емітентів, особи, які займаються професійною діяльністю на ринку цінних паперів, фондових біржах та саморегульованих організаціях, зобов'язані дотримуватись постанови про усунення порушень вимог законодавства про цінні папери та вимагати подання необхідних документів відповідно до чинне законодавство; накладати на осіб, винних у порушенні вимог законодавства про цінні папери, адміністративні стягнення, а також штрафи та інші санкції за скасування ліцензій на професійну діяльність на ринку цінних паперів; З метою захисту інтересів інвесторів та громадян щодо звільнення

біржових менеджерів та інших установ інфраструктури фондового ринку у разі недотримання ними чинного законодавства України; призначати тимчасово (до двох місяців) керівники фондових бірж, депозитаріїв та інших установ інфраструктури фондового ринку, зупиняти або припинити прийом цінних паперів на фондовій біржі або здійснювати торгівлю ними на будь-якій фондовій біржі, припинити кліринг і робити покупки в цінні папери та продаж контрактів на біржах на певний період для захисту інтересів держави, інвесторів; захищати інтереси держави та інвесторів у цінних паперах на призупинення на підставі рішення НКЦПШУ про внесення змін до системи реєстру власників іменних цінних паперів або до системи депозитарного обліку цінних паперів певного емітента або певний власник на строк до усунення порушень, що стали підставою для прийняття такого рішення; звернутися до суду з позовами (заявками) у зв'язку з порушенням законодавства України про цінні папери; звернутися до суду з проханням надати інформацію про їх присутність при розгляді справ про цінні папери та корпоративного управління у зв'язку з розглядом питань, що стосуються НБКРФ, діяльності відповідних емітентів та професійних учасників ринку цінних паперів; Звернутися до суду з вимогою про стягнення штрафних санкцій, укладених уповноваженою особою НКЦПФР; звернутися до суду для ліквідації акціонерного товариства [88].

Схоже, що державна стратегія реформування механізмів фондового ринку повинна бути спрямована на посилення ролі держави у регулюванні фондового ринку. Недотримання державного регулювання фондового ринку є предметом особливої уваги до Консультативної та експертної ради Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Консультативна та експертна рада Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі - КЕР) здійснює свою роботу відповідно до Рішення Комісії від 24.09.98 № 248, що затвердило Положення про КЕР. У КЕР працюють наступні розділи: правова підтримка розвитку фондового ринку; розвиток інфраструктури фондового ринку; розвиток корпоративного управління; інституційні інвестори. У липні 2009 року, згідно з рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 07.06.2009 р. № 735,

на підтримку ініціативи професійних учасників фондового ринку України з метою розробки пропозицій щодо концептуальних засад Державна політика на фондовому ринку відповідно до Закону України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні" була створена Стратегічною групою при НКЦПФР (далі - СГ). До стратегічної групи входять лідери саморегулювних організацій Української асоціації інвестиційного бізнесу, Професійна асоціація реєстраторів та депозитаріїв та Асоціація українських фондових торговців, ряд фондових бірж, депозитаріїв, а також ряд провідних фахівців учасники та банки. Основними напрямками розвитку системи державного регулювання фондового ринку України у 2010 році були наступні. Створення потужного національного інституційного інвестора на фондовому ринку. Головне завдання - створити законодавчі та організаційні умови для виникнення широкої мережі інституційних інвесторів, здатних інвестувати 15-20 років. Результатом цього завдання має бути: - отримання додаткових значних інвестиційних ресурсів для розвитку української економіки; - підвищення рівня соціального захисту та добробуту громадян України. Для цього необхідно вдосконалити національне законодавство про діяльність інституційних інвесторів у відповідності до кращих світових стандартів, юридично та організаційно забезпечити створення Фонду для накопичення загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, а також розширити інструменти для інвестування активів інституційних інвесторів. Реформа депозитарної системи України. Головне завдання - створити надійну систему обліку власності на цінні папери, впровадження сучасної моделі клірингу та розрахунків за операціями з цінними паперами, яка відповідає кращій світовій практиці, з урахуванням національних характеристик та необхідності інтеграції в міжнародні ринки капіталу. Реформувати та стимулювати зростання фондового ринку. Головне завдання - реформувати та стимулювати зростання фондового ринку, що має призвести до консолідації фондових бірж та консолідації інших професійних учасників фондового ринку, появи нових інструментів, а також в результаті підвищеної довіри емітентів та інвестори. Контроль над такою системою має базуватися на оцінці ризику. Для створення ефективної системи регулювання діяльності професійних учасників ринку цінних

паперів та контролю над ринком цінних паперів доцільно поліпшити діяльність саморегульованих організацій (далі - СРО), які об'єднують професійних учасників ринку цінних паперів за видами діяльності, а саме торговці цінними паперами, власники реєстрів та зберігачі та компанії з управління активами.

Основними завданнями саморегульованих організацій є: установлення правил, стандартів і вимог до здійснення діяльності з цінними паперами, норм і правил поведінки, здійснення контролю за їх дотриманням членами організації; сприяння здійсненню професійної діяльності членами саморегульованої організації; розроблення та здійснення заходів щодо захисту прав членів саморегульованої організації, розгляд скарг клієнтів – членів саморегульованої організації, які входять до їх складу, щодо порушення вимог законодавства професійними учасниками фондового ринку; упровадження ефективних механізмів розв'язання спорів між членами саморегульованої організації та між членами саморегульованої організації та її клієнтами. [38, ст. 273 - 274]

Упровадження відповідних заходів щодо вирішення завдань розвитку фондового ринку України дозволить розширити інфраструктуру фондового ринку

та створити сприятливі умови для розміщення фінансових ресурсів, стимулювати інвестиційну активність у країні тощо.

Через фондовий ринок держава може сприяти фінансуванню сфер високої соціальної значущості, таких як житлове будівництво, освіта, охорона здоров'я.

Висновки до розділу 1.

1. Фондовий ринок характеризується традиційною структурою адміністративних відносин, яка склалася у внутрішній правовій системі, але з урахуванням особливостей їх високого ризику спекулятивних операцій, що є прямим наслідком подвійного характеру цінних паперів як товару і предмет конкретних правовідносин. У цьому відношенні Інститут цінних паперів професійних торговців є невід'ємним елементом механізму виникнення, переходу та припинення прав на цінні папери та цінні папери, зокрема стосовно комерційного

обігу таких цінних паперів, оскільки це забезпечує стабільність усіх цінні папери ринкові та пов'язані операції, а також забезпечує визначення прибутку від інвестицій, визначення ризиків таких операцій та інформування їх про інвестора щодо прийняття економічно обґрунтованих рішень стосовно операцій з цінними паперами або відмов у їх виконанні.

2. Фондовий ринок складається з його учасників, а також правових відносин між ними. У зв'язку з цим суб'єкт структури відповідних правовідносин може формуватися за рахунок непрофесійних та професійних учасників фондового ринку, а також суб'єктів, які здійснюють саморегулювання на ньому. Окремою групою учасників фондового ринку є об'єднання професійних учасників фондового ринку та саморегулювних організацій професійних учасників фондового ринку, які забезпечують здійснення саморегулювання на фондовому ринку та взаємний контроль їх учасників у діяльності кожен з них інші, які за своїм характером дотримуються етики та контролюють дотримання положень закону, у зв'язку з чим в рамках саморегулювання виконують антимонопольні та гарантійні функції, а також забезпечують зміцнення зв'язків між професійними учасниками ринку і сприяти економічному розвитку самого фондовому ринку.

3. Правовий статус торговця цінними паперами можна розглядати в системній перспективі як сукупність складових елементів, а також з позиції динаміки - порядок її виникнення, зміни та припинення. Адміністративний статус торговця цінними паперами складається з його прав, свобод, законних інтересів, можливостей їх одержання, їх гарантій та обов'язків. Ці елементи характеризують положення суб'єкта в економічних відносинах з іншими учасниками та визначають його правоздатність. В аспекті зовнішнього прояву адміністративний і правовий статус торговця цінними паперами виявляється в організаційно-правовій формі існування, мети діяльності, структури та характеру спілкування з іншими суб'єктами.

4. Діяльність торговця цінними паперами на фондовому ринку можлива в межах своєї спеціальної юридичної особи, придбаної шляхом отримання ліцензії на здійснення відповідного виду торгової діяльності. У зв'язку з цим, в силу того, що торговець цінними паперами може здійснювати діяльність у організаційно-правовій

формі акціонерного товариства або товариства з обмеженою відповідальністю, його допуск до здійснення операцій на фондовому ринку здійснюється через придбання як загальної, так і спеціальної юридичної особи в процесі державної реєстрації юридичної особи та отримання ліцензії, відповідно.

5. У операціях, що здійснюються стосовно цінних паперів та інших фінансових інструментів на фондовому ринку, трейдер може виступати посередником або учасником. Посередницька діяльність включає в себе здійснення операцій торговцем цінними паперами від свого імені чи від імені відповідної особи, але обов'язково в інтересах такої особи та за його рахунок.

6. Відносини, сформовані на фондовому ринку, можуть бути розподілені відповідно до критерію характеру участі трейдера в цінних паперах, в яких трейдер здійснює розпорядження своїм майном (дилером) або в якому він сприяє задоволенню відносин власності клієнтів (андеррайтинг, брокерське обслуговування, управління цінними паперами)

РОЗДІЛ II. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТОРГОВЦІВ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ ТА НАБУТТЯ НИМИ ЦЬОГО СТАТУСУ

2.1. Поняття і структура адміністративно-правового статусу торговців цінними паперами

Поняття "правовий статус" має широке значення. Латинське слово "статус" означає стан, позицію. За його словами, статус суб'єкта права розуміється його правовим статусом, який характеризується комплексом юридичних прав та обов'язків. Слід зазначити, що термін "правовий статус" і "правовий статус" часто виявляються у професійній літературі. Це є результатом того, що термін "правовий статус" не був чітко відображений. Деякі вчені пропонують використовувати його для загального опису позиції суб'єкта, оскільки термін "правовий статус" найчастіше використовується для характеристики об'єкта в певному колі соціальних відносин. Таким чином, правовий статус охоплює всі види відносин. Таким чином, створюється система професійних учасників ринку, яка передбачає певну частину прав та обов'язків відповідних юридичних осіб і тим самим захищає їх від матеріальних збитків або мінімізує таку ймовірність. Тобто фактично, у зв'язку з вищесказаним, фондовий ринок наближається до своїх учасників у зв'язку з безперервною оцифруванням та електронною обробкою, однак водночас він не втрачає свого професійного компонента. На шляху до розкриття змісту правового статусу торговця цінними паперами вони близькі до категорії вмісту як "правовий статус", "компетенція", "повноваження" та "юридична особа", відносини з якими встановлюють передумови для чіткого розуміння правової категорії, яку ми розглядаємо. Слід зазначити, що в науці про адміністративне право не так багато досліджень, присвячених питанням визначення суб'єктів адміністративного права. Однак певний категоричний пристрій вже сформований. Традиційно суб'єкт адміністративного права є фізичною або юридичною особою (організацією), яка відповідно до норм, встановлених адміністративним правом, бере участь у здійсненні державного управління, здійсненні виконавчих функцій. Предметом адміністративного права є одна із сторін державного управління, яка бере участь у

управлінських відносинах, з правами, обов'язками, повноваженнями, компетенцією, відповідальністю, здатністю вступати в адміністративно-правові відносини. Потрібно відрізнити суб'єкт права суб'єкта відносин. Предмет права має можливість вступати в правовідносини, а суб'єкт правовідносин - він є фактичним учасником правовідносин, він повинен брати участь в них. У конкретній справі суб'єкт не може бути учасником правових відносин. Якщо громадянин не здійснює адміністративні правопорушення, то він не підлягає адміністративно-договірним відносинам. Громадянин України, який перебуває за кордоном, теоретично не може брати участь у будь-яких адміністративно-правових відносинах, тобто не бути їх предметом, але він є предметом адміністративного права, оскільки він як громадянин має адміністративно-правові норми до складних прав та обов'язків.

Що стосується визначення та правового характеру правового статусу, то більшість юристів (С.С. Алексєєв, М.В. Вітрук, М.І. Матузов, В.О. Патюлін та ін) визначають зміст правового статусу як сукупності основних суб'єктивних прав та обов'язків, що належать грім Яння та визначити найбільш загальні правові відносини з державою. Це своєрідний висхідний правовий статус у даній державі (громадянин, державний орган, будь-яка організація). Проте не можна сказати, що всі учасники мають однаковий правовий статус, який можна назвати універсальним, оскільки законодавство кожної країни передбачає різні рівні прав та обов'язків для різних груп людей.

Ця точка зору здається достатньо обґрунтованою, тим більше враховуючи ті відмінності, які існують між поняттями „суб'єкт права” і „суб'єкт правовідносин”. Тому необхідно використовувати різні терміни для позначення правового стану абстрактного суб'єкта права і правового стану реальної особи, що вступає у правовідносини.

Аналогічним чином розглядається статус особистості та в сучасній науковій роботі. Зокрема, С. В. Лопатін розглядає правовий статус громадян з точки зору адміністративно-правових відносин як регульованих прав, свобод, інтересів особи, що охороняється законом, та гарантій їх реалізації [43, с. 281]. На думку А.М. Шульга, правовий статус громадянина характеризується наявністю особи

громадянства (правовідносини між людиною і державою, виражені в їх взаємних правах і обов'язках), отже, правовий статус громадянина - правовий статус в людському суспільстві (особистості), що має громадянство цієї держави [108, с. 20]. У свою чергу І.М. Бутков розглядає правовий статус як певну позицію суб'єкта, який закріплений у нормах права і імітує його позицію у відносинах з іншими суб'єктами права, а як складові її елементи визначає правосуб'єктність, а також законні права та обов'язки [13, стор. 72]. У аспекті розгляду категорії суб'єкта адміністративно-правових відносин

О.М. Музичук розглядає правовий статус як систему, закріплену в нормативно-правових актах особливостей, які визначають її роль, місце та призначення в системі правовідносин, вказують її відмінність від інших предметів та порядок взаємовідносин між ними [48, р . 319]. За правовим статусом учасника судового провадження у сфері господарської діяльності С.Ю. Любимова розуміє межі своєї діяльності, яка регулюється чинним законодавством, які визначаються сукупністю прав та обов'язків кореспондента, юридичної особи та взаємозв'язку з іншими учасниками адміністративного судочинства [44, с. 243]. Таким чином, зазначені позиції щодо правового статусу суб'єкта дозволяють стверджувати, що в цілому вона характеризується як інтегрована (системоутворююча) категорія, що вказує на особливості правового статусу суб'єкта в правовідносинах через права, свободи, обов'язки та обов'язки, що належать йому та законними інтересами, тобто характеризує його як суб'єкт вповноважених і зобов'язаних. У такому ключі адміністративний та правовий статус суб'єкта призначає його як уповноваженого та обов'язкового члена адміністративно-правових відносин. Що стосується категорії "юридична особа", то традиційно юридична наука розглядається як здатність учасника публічних відносин діяти як суб'єкт права, а також бути учасником правових відносин [61, с. 17].

Юридична особа складається з правоздатності (міри нормативно визначеної та доступної для суб'єкта правоздатності) та потенціалу (ступінь здатності суб'єкта господарювання реалізовувати наявні йому власні юридичні ресурси). На даний момент в галузі юридичної науки місце злочину як здатності людини нести

відповідальність є суперечливим через те, що деякі адвокати розглядають це як окремий (третій) елемент юридичної особи та інші як частину можливостей [20, р. 74; 48, с. 279], що, однак, не впливає на загальне значення юридичної особи на адміністративний статус учасників правовідносин.

Таким чином, юридична особа є невід'ємною частиною адміністративно-правового статусу, яка передбачає придбання, зміну та припинення відповідним суб'єктом прав та обов'язків. Слід зазначити, що правосуб'єктність у сфері приватного права та публічного права не однакова. У сфері публічного права - це, загалом, питання підпорядкування та підпорядкування, питання компетенції державних органів та посадових осіб, з одного боку, а з іншого - пасивне, як правило, юридична особа підлеглих і підлеглих осіб, їх обов'язки та обов'язки, що випливають з дій влади державних органів та посадових осіб. Коли діяльність суб'єкта виходить за межі сфери приватного права (укладання договорів тощо), де принцип «дозволив все, крім прямо заборонених законом» і потрапляє в сферу публічного права (державна реєстрація, ліцензування, оподаткування тощо), принцип "дозволив лише те, що прямо передбачено законом". Тобто, можна виділити види адміністративно-правової форми щодо окремих груп учасників адміністративно-правових відносин. І правосуб'єктність у сфері, наприклад, адміністративного права, діє двома способами: активною і пасивною. Активна юридична особа наділена суб'єктами влади, пасивними - суб'єктами підпорядкування. О.Макаров справедливо зазначив, що цей термін використовується для підкреслення зв'язку прав і обов'язків державного органу через поняття "борговий обов'язок", який не може бути реалізований у суспільних інтересах [45, с. 656]. У зв'язку з цим ми можемо сформулювати висновок про те, що в аспекті економічного та правового статусу торговця цінними паперами ця категорія не застосовується. З огляду на вищенаведене, можна побачити, що юридична особа є основним елементом адміністративного та правового статусу торговця цінними паперами. Він формує загальний правовий статус будь-якого учасника адміністративно-правових відносин, незалежно від сфери його діяльності, його характеру та правових відносин з іншими суб'єктами права. І хоча юридична

особа сама по собі не є правами та обов'язками, а лише здатністю їх набувати та набувати, тим не менш, без цієї можливості, правовий статус втрачає свій сенс, оскільки він ніколи не зможе заповнити реальні права та обов'язки об'єкт - перевізник юридичної особи. У зв'язку з тим, що торгівля цінними паперами включає брокерську діяльність, брокерську діяльність, андеррайтинг та діяльність з управління цінними паперами, необхідно враховувати той факт, що будь-який учасник адміністративно-правових відносин може мати рівні рівні з усіма іншими суб'єктами адміністративно-правового статусу, а той, який відокремлює його від інших учасників правових відносин. Наприклад, кожен має право самостійно здійснювати свою діяльність, вільно вибирати підрядників, право захищати свої права та законні інтереси тощо. Разом з тим, залежно від конкретної сфери діяльності суб'єкт набуває індивідуального права і зобов'язання, притаманні певній групі суб'єктів, що здійснюють певні види діяльності, що мають особливий економічний та правовий статус.

Зокрема, фізичні особи можуть набувати статусу торгівців цінними паперами, фінансовими установами, банками тощо. У зв'язку з вищесказаним можна стверджувати, що загальний правовий статус (адміністративно-правовий статус) торговця цінними паперами схожий на інших учасників в адміністративних відносинах, оскільки його зміст однаковий для всієї юридичної особи. У свою чергу, особливий статус визначається місцем і роллю конкретного суб'єкта в адміністративно-правових відносинах. У аспекті торговця цінними паперами, питання, що ми підняли, має особливості. Зокрема, існує логічне питання, чи є категорія "торговець цінними паперами" загальним або спеціальним адміністративно-правовим статусом відповідного суб'єкта господарювання. Як ми вже зазначали, торгівля цінними паперами передбачає андеррайтинг, брокерську та дилерську діяльність, а також діяльність з управління цінними паперами. У той же час підстави для певного юридичного статусу (дилера, брокера тощо) в загальному статусі торговця цінними паперами є різними юридичними фактами.

За певних обставин торговець цінними паперами може займатися дилерською діяльністю, але з різних причин він не може надавати посередницькі послуги.

Формально така можливість передбачена положеннями Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок", зокрема частини першої статті 17, яка передбачає, що торговець цінними паперами може займатися посередництвом, якщо оплачена акція капітал не менше 500 тис. грн, брокерська діяльність - не менше 1 млн. грн., Андеррайтинг або діяльність з управління цінними паперами - не менше 7 млн. Грн. [94, ст. 17].

Отже, з точки зору перспектив, торговець цінними паперами в будь-якому випадку є суб'єктом адміністративного права, і тому для того, щоб займатися адміністративними відносинами, йому необхідно мати відповідну кількість юридичної особи, яка утворює загальний адміністративно-правовий статус такого суб'єкта. У той же час категорія "торговець цінних паперів" є системоутворюючою, оскільки вона передбачає виконання відповідним предметом кількох різних ролей у різних правовідносинах з різним набором прав та обов'язків. Тверджувати, що дилер, брокер, андеррайтер і менеджер мають незалежний спеціалізований адміністративно-правовий статус в рамках спеціального статусу торговця цінними паперами, навіть у межах сфери діяльності однієї організації, і тому категорія "торгові паперові" "Одночасно поєднує у собі позначення загально-правового статусу відповідного суб'єкта господарювання, а також його спеціальний економічний та юридичний статус як учасника ринку цінних паперів. У свою чергу, дилер, брокер, андеррайтер і менеджер категорій призначають певні спеціалізовані (спеціальні) адміністративно-правові статуси учасника адміністративно-правових відносин з урахуванням їх конкретної та чітко визначеної ролі в адміністративно-правових відносинах. Вищевказано дозволяє стверджувати, що юридичний статус торговця цінними паперами можна розглядати в системному перспективі як сукупність складових елементів, так і з позиції динаміки - тобто порядок її про current, зміна і припинення дії. У таких ключі слід зазначити, що в юридичній науці немає єдиного підходу до визначення стихійного складу юридичного статусу учасника правових відносин, але в цілому більшість юристів вважають, що основними елементами є права, свободи, обов'язки та їх гарантії або права, права та обов'язки. Що стосується адміністративної юридичної особи, це є невід'ємною частиною правового статусу

торговця цінними паперами з причин, які були викладені вище. У свою чергу, відповідальність, на наш погляд, також є частиною юридичного статусу принаймні з двох причин. По-перше, вона має об'єктивний характер і встановлюється в формі негативних наслідків для особи, яка порушує вимоги норм нормативно-правових актів. По-друге, відповідальність існує в двох формах - позитивному та негативному.

Позитивна відповідальність полягає у дотриманні положень законодавства в умовах загрози покарання у зв'язку з тим, що є передумовою негативної відповідальності та водночас є частиною механізму легалізації. У зв'язку з цим існування права людини, свободи законних інтересів і відповідальності пов'язано з їх реалізацією (реалізацією) або невиконанням (невиконанням), що, у свою чергу, пов'язане з позитивною або негативною відповідальністю. По-третє, в деяких випадках права та обов'язки окремих осіб визначають характер їхньої відповідальності, наприклад, у окремій формі, виділяється професійна відповідальність, яка, зокрема, передбачає спеціальні санкції для правопорушника. Таким чином, дослідження призводить до твердження, що адміністративний статус торговця цінними паперами складається з його юридичної особи, прав, свобод, законних інтересів їхніх гарантій та відповідальності. Самі ці елементи характеризують позицію суб'єкта в адміністративно-правових відносинах з іншими учасниками та визначають її правоздатність.

В аспекті зовнішнього вигляду адміністративний та юридичний статус торговця цінними паперами виявляється в організаційно-правовій формі існування, меті діяльності, структурі, характері спілкування з іншими суб'єктами. Підводячи межу під питанням адміністративно-правового статусу торговця цінними паперами, необхідно визначити, як ми встановили, його динамічний склад, тобто порядок виникнення та припинення такого статусу. Питання набуття суб'єкта адміністративних правовідносин відповідного юридичного статусу (загального або спеціального) безпосередньо залежить від положень загального та спеціального адміністративного законодавства. Зокрема, відповідно до сформованої в національній адміністративній правовій позиції, набуття юридичною особою

господарської правосуб'єктності відбувається в порядку державної реєстрації суб'єкта - юридичної особи. У свою чергу набуття статусу торговця цінними паперами, крім того, безпосередньо залежить від легітимації відповідної діяльності, що відбувається в процесі ліцензування. Поняття державної реєстрації юридичних осіб фізичних осіб-підприємців міститься в статті 4 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб фізичних осіб-підприємців», в якому визначено, що державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців є підтвердженням факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також здійснення інших реєстраційних дій, передбачених цим Законом, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного держ у реєстру [83, ст. 4].

2.2. Особливості виникнення (створення) торговців цінними паперами

Отже, на підставі аналізу ми можемо стверджувати, що статус продавців цінних паперів є особливим адміністративно-правовим статусом колективних утворень, створених у формі юридичної особи (організаційно-правова форма у даному випадку є суб'єктом господарювання). У теорії права теорія встановлює, що поява юридичної особи повинна відповідати певним вимогам. По-перше, мета для відсутності смерті юридичної особи є необхідною; по-друге, існування матеріальної субстрату, тобто власності, індивідів разом. І, нарешті, третє і остаточне узгодження життя юридичної особи - його правове визнання. Тому вам потрібно придбати статус юридичної особи. Придбання такого статусу відбувається через легалізацію (легалізацію), яка, крім державної реєстрації, також включає ліцензування. У зв'язку з цим слід зазначити, що легітимація торговців цінними паперами є одним з видів адміністративної продукції, яка здійснюється у відносинах між органами виконавчої влади та не підпадають під дію юридичних осіб. Ці адміністративні процедури поділяються на такі типи: реєстрація, ліцензування, дозволи, контроль та нагляд. Процес реєстрації охоплює широкий спектр соціальних відносин, учасниками яких є виконавча влада - з одного боку, і колективні та індивідуальні суб'єкти

адміністративного права - з іншого. Незважаючи на значну різноманітність взаємовідносин, що виникають під час процесу реєстрації, всі вони мають спільні риси. По-перше, метою реєстраційного провадження є, у всіх випадках, прийняття нормативно-правового акту. По-друге, державна реєстрація здійснюється виключно органами виконавчої влади. По-третє, порядок здійснення державної реєстрації регулюється нормами адміністративно-процесового права, що одночасно виконує функцію впровадження відповідних матеріально-правових норм різних галузей. Питання про появу юридичної особи завжди хвилювало вчених, тому що необхідно було вирішити концептуальне питання: достатньо для волі засновників або необхідного втручання держави в особу відповідних органів влади, що дасть згоду [15, ст. 79].

Відповідно, в теорії права існує дві точки зору, однією з яких були прихильники теорії фантастики, а інша - представники теорії реальності юридичної особи. Прихильники першого вважали, що це держава, і лише вона повинна визнати нову організацію як юридичну особу і тим самим захистити себе та інших учасників цивільного обігу при появі юридичних осіб, юридичний статус яких не відповідає вимогам закон. Прихильники другої теорії наполягали на тому, що правоздатність юридичної особи, а також фізичної, виникає незалежно від волі держави. Останні повинні лише визначати межі діяльності, яка може бути пов'язана з певною юридичною особою. З огляду на це існувало дві різні правові системи для створення юридичних осіб: концесії (дозволи) та система вільного створення. Слід зазначити, що питання про виникнення юридичної особи, тобто встановлення самого моменту його появи, і на даний момент залишається суперечливим. Щоб відповісти на це, слід визнати, що з формальної юридичної точки зору виникнення юридичної особи є засобом, закріпленим в чинному законодавстві, і є системою певних, як фактичних, так і юридичних дій засновників та державних органів. Звичайно, неможливо встановити єдиний метод створення для всього різноманіття юридичних осіб. По-перше, необхідно розібрати ті методи, які використовуються при створенні державних та юридичних осіб.

По-друге, методи, що використовуються для створення первинної юридичної

особи та ті, які відбуваються при створенні похідної фінансової інформації, тобто, яка відбувається, наприклад, у процесі реорганізації існуючої юридичної особи, є різними. Аналіз Цивільного кодексу України дозволяє зробити висновок, що законодавцем встановлено два способи виникнення юридичних осіб: наказ для юридичних осіб публічного права та нормативно-правових - для юридичних осіб приватного права. Таким чином, торговці цінними паперами є юридичними особами приватного права і, відповідно, створені в нормативно-перспективному порядку. Державна реєстрація спрямована на забезпечення відповідності цим вимогам юридичним особам певного типу, їх реальним можливостям.

Основним призначенням державної реєстрації є первинна легітимація учасників адміністративного обігу у цілому, що складається з трьох основних елементів:

- а) державного обліку суб'єктів підприємницької діяльності;
- б) збору публічно-достовірних даних про їхнє правове, майнове та організаційне становище;
- в) здійснення контролю за законністю виникнення, зміни та припинення відповідного статусу. Науковцями справедливо зазначається, що державна реєстрація встановлюється не лише в інтересах держави, але й для створення так званої прозорості ринку.

Враховуючи, що правовий статус торговця цінними паперами передбачає здійснення конкретних заходів, всі умови його участі у господарських відносинах щодо цінних паперів можна розділити на загальні та спеціальні. Перші визначають можливість простого правового статусу трейдера, а другий - безпосередньо статусом брокера, дилера, андеррайтера або менеджера. Сама по собі державна реєстрація юридичної особи здійснюється на основі заявки на документи, надані засновниками компанії, з урахуванням презумпції достовірності наданої інформації. Загалом, якщо ми узагальнюємо положення Законів України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців" та "Про господарські товариства", то всі умови для початку юридичного факту - державної реєстрації юридичної Суб'єкт господарювання - ділове партнерство можна розділити на наступне: 1) обрання

організаційно-правової форми; 2) визначення назви та місця компанії; 3) визначення структури органів управління та їх формування; 4) визнання порядку входження / виходу товариства; 5) визначення та затвердження розміру статутного капіталу компанії. У цьому випадку існування цих умов фактично підтверджується документами, наданими засновниками до державного реєстратора. Саме з моменту державної реєстрації юридична особа стає суб'єктом права.

Слід зазначити, що адміністративно-правові відносини у цій сфері виникають, як правило, за ініціативою заявника, котрий турбується про надання організації статусу юридичної особи. Ці відносини іноді називаються реєстраційними відносинами, що виникають у процесі організаційної реєстрації статусу торговців цінними паперами та передачі їх відповідних прав та обов'язків. Реєстрація відносин також виникає у разі внесення поправок та доповнень до статутів юридичних осіб, а також у разі припинення (ліквідації). Ми, цей процес, який є частиною структури адміністративного процесу, зацікавлені у тому, що поряд з особливим матеріальним адміністративно-правовим статусом існує також процесуальний статус торговців цінними паперами. Звичайно, немає чіткого та детального регулювання поведінки учасників процедурного (реєстраційного, ліцензійного) провадження, як і в ході адміністративних правопорушень, але відповідний процесуальний статус був встановлений та регульований законодавцем. У цьому процесуальному процесі основним учасником є те, що звернувся до уряду та має певний інтерес у цій справі. Таким чином, можна зробити висновок, що торговці цінними паперами мають не одне, а два адміністративно-правового статусу: матеріал та листування, процедурний статус. Більше того, сама наявність процесуального статусу дозволяє сказати, що існують процесуальні (процедурні) гарантії щодо здійснення адміністративного та правового статусу торговців цінними паперами. Більше того, у цьому випадку це не є загальним адміністративно-правовим статусом, а особливим (спеціальним) статусом, характерним для окремого розгляду справи, реалізація якого пов'язане з етапами, стадіями або окремими процесуальними діями. Порушення встановленої законодавством порядку створення юридичної особи або невідповідність його установчих документів закону є

підставою для відмови у державній реєстрації даної юридичної особи. Відмова від інших мотивів не допускається. Тим часом привертає увагу відсутність нового закону про характеристики обсягу верифікаційних заходів щодо встановлення відповідності установчих документів закону. Якщо представник реєстру органу, який здійснює, по суті, превентивний контроль, обмежується перевіркою дотримання положень установчих документів чинним законодавством чи він все ще зобов'язаний стежити за повнотою регулювання внутрішні та зовнішні відносини створеного суб'єкта. Є багато подібних питань, і вони повинні бути вирішені законодавчим органом. Слід зазначити, що, на нашу думку, після отримання свідоцтва про державну реєстрацію процес реєстрації закінчується, і, відповідно, початковий рівень легалізації, який є організаційним формулюванням адміністративного та правового статусу торговців цінними паперами, припиняється. Після цього йде другий рівень - реєстрація матеріального (інформаційного) статусу торговців цінними паперами, що відбувається в рамках ліцензування.

Ліцензування - це другий рівень легітимації торговців цінними паперами, і на відміну від державної реєстрації, що вимагається для всіх юридичних осіб, цей рівень є специфічним для колективних суб'єктів адміністративного права, а саме торговців цінними паперами.

Ліцензування має такі особливості:

- Обов'язкова наявність ліцензії як основи діяльності, що підлягає ліцензуванню;
- велика кількість суб'єктів, які мають право здійснювати таку діяльність; - персональне виконання такої діяльності ліцензіатом;
- Видача окремої ліцензії для кожного виду діяльності.

Згідно із законодавством, усі види професійної діяльності на ринку цінних паперів здійснюються на підставі ліцензії. Тому основними поняттями у цій сфері є „ліцензія”, „ліцензування”, які визначені у Законі України „Про ліцензування окремих видів господарської діяльності” від 01.06.2001р [87].

Відповідно до них, ліцензією є документ державного зразка, який засвідчує право ліцензії на здійснення зазначеного в ньому виду господарської діяльності

протягом визначеного строку за умов виконання ліцензійних умов. Ліцензуванням, відповідно, є видача, переоформлення та анулювання ліцензій, видача дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контроль за дотриманням ліцензіатами ліцензійних умов, видача розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов, а також розпорядження про ліквідацію порушень законодавства у сфері ліцензування. Суб'єктами відносин, що виникають у зв'язку з ліцензуванням, є, з одного боку, торговці цінними паперами, а з іншого - орган ліцензування. Орган ліцензування - це орган виконавчої влади, визначений Кабінетом Міністрів України, або спеціально уповноважений орган місцевого самоврядування для ліцензування певних видів господарської діяльності. Видача дозволів (ліцензій) на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів здійснюється Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Умови ліцензування визначаються законом двома способами. Таким чином, у статті 1 закону умови ліцензування визначаються як вичерпний перелік організаційних, кваліфікаційних та інших спеціальних вимог, обов'язкових для здійснення в окремих видах економічної діяльності, що підлягають ліцензуванню, встановленими відповідно до положень закону. Водночас у статті 8 закону говориться, що умови ліцензування є нормативно-правовим актом, положення якого встановлює кваліфікаційні, організаційні, технологічні та інші вимоги щодо здійснення певного виду економічної діяльності. Без ліцензії особа не має права торгувати цінних паперів. Питання щодо подання документів для проведення ліцензії було детально врегульовано зазначеним законом. Крім того, існує єдиний порядок ліцензування ділової діяльності, існують чіткі підстави для рішення органу ліцензування відмовити у видачі ліцензій, основи для переоформлення ліцензії, можливість подвійного ліцензування виключена.

Торговці цінними паперами отримують право здійснювати операції з паперами по всій території України з моменту отримання дозволу Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Рішення про затвердження Ліцензійних умов здійснення професійної діяльності на фондовому ринку (Ринок цінних паперів) - Діяльність з управління активами (Діяльність з управління активами) Національної

комісії з цінних паперів та фондового ринку від 23 липня 2013 р. № 1281Цей торговець цінними паперами може отримати дозвіл на здійснення всіх або певних видів діяльності з випуску та обігу цінних паперів. При вивченні ліцензійних відносин, що виникають між торговцями паперами та органами ліцензування, слід мати на увазі, що ліцензійні відносини є частиною процесу легітизації (процеси легалізації). Виходячи з цього, ліцензійні відносини представляють окремий процес в рамках загального судового процесу щодо легітимації юридичної особи (продавцем цінних паперів). У цьому процесі існує кілька етапів, серед яких відрізняються переважні (передліцензійні), ліцензійні та пост-ліцензійні етапи.

Партія, яка ініціює виникнення адміністративно-правових відносин на етапі доліцензування, є заявником, який стурбований наданням йому певного права на здійснення ліцензованої діяльності. При здійсненні стадії ліцензування заявник отримує статус ліцензіата. І, нарешті, на етапі після ліцензування відповідні органи здійснюють ліцензію на контроль за дотриманням умов ліцензування. Характерною рисою ліцензування провадження в цілому є участь у ньому на всіх етапах, виконавчі органи, які мають повноваження видавати ліцензії. За ініціативою ліцензійних органів найчастіше призупиняють або припиняють ліцензійні відносини, особливо у разі скасування (ліцензії) ліцензії. Як вже зазначалося, ліцензування є другою необхідною реалізацією легітимації торговців цінними паперами, і на відміну від державної реєстрації, яка необхідна всім юридичним особам, ця процедура є специфічною для колективних суб'єктів адміністративного права, а саме продавців цінних паперів, так зупинись на ньому трохи докладніше в наступному розділі. Ліцензування професійної діяльності здійснюється відповідно до наказу Державного комітету з питань регуляторної політики та підприємництва, а також рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 14 травня 2013 року № 819 "Про затвердження ліцензійних умов" для професійного фондового ринку (ринок цінних паперів) - діяльність з торгівлі цінними паперами ". Ліцензійні умови ведення професійної діяльності на ринку цінних паперів (далі - Ліцензійні умови) розробляються відповідно до Законів України "Про ліцензування видів господарської діяльності", "Про державне регулювання ринку цінних паперів в

Україні", " Про цінні папери та фондові біржі ", " Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні ", " Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди) ", " Про фінансові послуги та державне регулювання фінансових ринків ", Лужбиць та інші діючі законодавчі та нормативні акти, визначають кваліфікаційні, організаційні, технологічні та інші особливі вимоги до професійної діяльності на ринку цінних паперів.

Умови ліцензування встановлюють спеціальні вимоги, обов'язкові для виконання при виконанні професійної діяльності на ринку цінних паперів та на час отримання ліцензії. Відповідно до Ліцензійних вимог професійний учасник ринку цінних паперів є юридичною особою, яка здійснює певний тип (види) професійної діяльності на ринку цінних паперів на основі отриманої ліцензії. Відповідно до спеціальних вимог, передбачених Ліцензійними умовами, юридичні особи можуть отримати ліцензію на професійну діяльність на ринку цінних паперів, а саме: діяльність, пов'язана з випуском та обігом цінних паперів, зокрема: - діяльність, пов'язана з випуском цінних паперів; - комісійні операції з цінними паперами; - комерційна діяльність цінних паперів. Ліцензію на професійну діяльність на ринку цінних паперів, а саме діяльність, пов'язану з випуском та обігом цінних паперів, може отримати тільки юридичні особи, створені відповідно до Закону України "Про адміністративні партнерства" у формі адміністративних товариств (в тому числі акціонерний капітал, статутний капітал якого формується за рахунок ексклюзивних іменних акцій). Для торговців цінними паперами (крім банків) відповідно до чинного законодавства операції з цінними паперами являють собою ексклюзивний вид своєї діяльності, який повинен відобразитися в установчих документах.

Висновки до розділу 2.

1. Поняття "правовий статус" має широке значення. Латинське слово "статус" означає стан, позицію. За його словами, за статусом суб'єкта права розуміють його правовий статус, що характеризується комплексом юридичних прав та обов'язків.

Слід зазначити, що в професійній літературі часто виявляється поняття "правовий статус" та "правовий статус". Це є результатом того, що термін "правовий статус" не був чітко відображений. Деякі вчені пропонують використовувати його для загального опису позиції суб'єкта, оскільки термін "правовий статус" частіше використовується для характеристики предмету в певному колі соціальних відносин. Таким чином, правовий статус охоплює всі види відносин.

2. Адміністративно-правовий статус торговця цінними паперами визначається та забезпечується положеннями законодавства комплексом прав, свобод, законних інтересів та зобов'язань професійного учасника ринку цінних паперів, який пов'язаний із здійсненням відповідної діяльності, яка має характер економічного характеру, а також здатність їх придбати та особливості відповідальності за порушення положень законодавства, яке регулює відносини на ринку цінних паперів та пов'язані з ним відносини.

3. Адміністративно-правовий статус торговця цінними паперами може бути загальним та спеціальним. Генерал характеризується адміністративною особистістю і здатністю суб'єкта мати адміністративні права, обов'язки та нести відповідальність за дії чи бездіяльність. У свою чергу особливий економіко-правовий статус - це сукупність прав, свобод, законних інтересів та зобов'язань відповідного учасника правовідносин, що виникають при виконанні його ролі як професійного учасника ринку цінних паперів у відповідних адміністративно-правових відносинах, зокрема, роль дилера, брокера, андеррайтера або менеджера цінних паперів.

4. Порушення встановленого законодавством порядку створення юридичної особи або невідповідність його установчим документам закону є підставою для відмови у державній реєстрації даної юридичної особи. Відмова від інших мотивів не допускається. Тим часом увага звертається на відсутність нового закону про характеристики обсягу верифікаційних заходів щодо встановлення відповідності установчих документів закону.

Якщо представник реєстру органу, який здійснює, по суті, превентивний контроль, обмежується перевіркою дотримання положень установчих документів чинним законодавством чи він все ще зобов'язаний стежити за повнотою

регулювання внутрішні та зовнішні відносини створеного суб'єкта. Є багато подібних питань, і вони повинні бути вирішені законодавчим органом.

РОЗДІЛ III. ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЦІВ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ В АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

3.1. Юридичні гарантії участі торговця цінними паперами в адміністративних правовідносинах

Гарантії діяльності торговця цінними паперами, спрямовані на забезпечення його прав та законних інтересів є невід'ємною частиною правового статусу. Згідно з широко розповсюдженою позицією в юридичній літературі, права та законні інтереси, які не передбачені ефективними правовими інструментами, мають мало шансів на дотримання правових відносин, відмінних від їх носіїв. Загалом, аналізуючи зміст гарантії та надання вченого, підсумовується, що гарантія є своєрідними умовами безпеки, і безпека залежить від того, що обумовлено [65, с. 51, 53]. Гарантії можна розглядати широко і вузько. По-перше, вони являють собою умови, засоби, методи, методи та методи, що забезпечують реалізацію прав, спрямованих на захист та усунення можливих причин та перешкод для їх неповної або невідповідної реалізації [65, с. 166]. У вузькому сенсі гарантії розглядаються як ключ до банківської гарантії як спосіб забезпечення виконання зобов'язань [42, с. 128]. Гарантії діяльності торговця цінними паперами, спрямовані на забезпечення його прав та законних інтересів є невід'ємною частиною правового статусу. Відповідно до широко поширеної позиції в юридичній літературі, права та законні інтереси, не передбачені діючими правовими інструментами, мають мало шансів поважати учасників правових відносин, крім їх носія. Загалом, аналізуючи зміст гарантій та надання вчених, робиться висновок, що гарантія є певним видом забезпечення, і безпека залежить від передбаченого [65, с. 51, 53]. Гарантії можна розглядати у широкому та вузькому сенсі. По-перше, вони представляють умови, засоби, методи, методи та методи, що забезпечують реалізацію прав, спрямованих на захист та усунення можливих причин та перешкод для їх неповного або неналежного виконання [65, с. 166].

У вузькому сенсі гарантії розглядаються як ключ до банківської гарантії як спосіб

забезпечення виконання зобов'язань [42, с. 128]. Гарантії діяльності торговця цінними паперами, на наш погляд, включають механізми захисту своїх прав та законних інтересів, у зв'язку з чим в цілому представлені нормами права та правовими принципами (як істотна частина регуляторного регулятора майна відносини у сфері управління [57, р. 335]), яка в силу своєї конструкції та, зокрема, захисного впливу, спрямована на створення належних умов для здійснення таких прав та законних інтересів торговцем цінними паперами, і у разі їх порушення є передумовою для відновлення такого класу. Ця гарантована справа може бути визначена як засіб забезпечення законності щодо впливу на торгівлю цінними паперами при правовому розкритті його частки. На нашу думку, гарантії діяльності торговця цінними паперами можуть бути найбільш складними та повністю розкритими в плані його активної діяльності, тобто в аспекті етапів своєї діяльності в правовому статусі торговця цінними паперами.

У цьому відношенні відповідні гарантії можна розділити на ті, що пов'язані з придбанням відповідного суб'єкта господарсько-правового статусу продавця цінних паперів; ті, що стосуються статусу професійного трейдера на фондовому ринку; пов'язані з припиненням ринку цінних паперів на фондовому ринку. Гарантії початку діяльності. Гарантії на початку професійної торгівлі цінними паперами на фондовому ринку пов'язані з придбанням відповідного суб'єкта господарювання суб'єкта господарювання (загального та спеціального), що є головною передумовою такої діяльності. При придбанні юридичної особи суб'єкт господарювання вступає в правовідносини з торгівлею цін на паперові товари як професійний учасник фондового ринку в правовому статусі дилера, брокера, посередника та / або піклувальника. У зв'язку з вищесказаним, на зазначеному етапі основні гарантії визначаються такими правами суб'єкта як право ведення господарської діяльності; право на державну реєстрацію юридичної особи у формі адміністративної компанії та право на отримання ліцензії на торгівлю цінними паперами.

Ці права, у поєднанні з захисним впливом на суб'єкти державного управління, які здійснюють державну реєстрацію та ліцензування професійної діяльності на фондовому ринку, повинні забезпечити належне виконання відповідних правових

механізмів. Свобода підприємництва. Гарантії свободи підприємництва в рамках верховенства права у сфері економічних та економічних відносин є положеннями статті 42 Конституції України, положеннями глави 4 Цивільного кодексу України та інших положень Конституції України. Законодавство Стаття 42 Конституції України передбачає, що кожен має право на підприємницьку діяльність, що не заборонено законом [41, ст. 42]. У свою чергу, перша частина статті 43 Цивільного кодексу України передбачає, що підприємці мають право самостійно здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Особливості реалізації певних видів підприємницької діяльності, встановлені законодавчими актами [31, ст. 43]. Свобода підприємництва також забезпечується принципами такої діяльності, як це визначено в статті 44 Цивільного кодексу України, що є відправною точкою для державного регулювання підприємництва. Ці принципи включають: вільний вибір підприємницьких видів підприємницької діяльності; самоорганізація підприємцем програми діяльності, вибір постачальників та споживачів продукції, що випускається, тощо; безкоштовне наймання робітників; комерційний розрахунок власного комерційного ризику; вільна передача прибутку повторно. При цьому необхідно звернути окрему вагу на те, що загальні гарантії прав підприємців закріплені в положенні статті 47 ГК України, якими, зокрема, є гарантування державою рівності прав всіх та можливостей всіх підприємців для залучення і використання ресурсів; забезпечення підприємця матеріально-технічними та іншими ресурсами, що централізовано розподіляються; гарантування недоторканості майна й забезпечення захисту майнових прав підприємця; забезпечення відшкодування збитків, спричинених підприємцю іншими суб'єктами, відповідно до положень законодавства; забезпечення залучення підприємця або його працівників до виконання в робочий час державних або громадських обов'язків із відшкодуванням підприємцю збитків суб'єктом, яким прийнято відповідне рішення [31, ст. 47].

Звертає на себе увагу позиція Д. В. Задихайло, що право на підприємницьку діяльність є системоутворюючим елементом усього комплексу відносин у ринковій економіці і має розглядатися як у «вертикальному», так і «горизонтальному» системно-структурному контексті системи права та системи законодавства. В цілому

необхідно зазначити, що гарантії забезпечення права на підприємницьку діяльність, зокрема на діяльність з торгівлі цінними паперами, набувають особливого значення і наповнюються реальним змістом безпосередньо завдяки зв'язку між суб'єктами підприємництва і державою. В такому ключі держава зацікавлена в утворенні нових суб'єктів підприємництва, щонайменше у зв'язку з наступними обставинами: по-перше, створення таких суб'єктів означає посилення динаміки економічного обороту товарів та послуг і забезпечення утворення нових джерел наповнення державного бюджету. Як правило, прямою вигодою держави в утворенні нових суб'єктів підприємництва є отримання додаткових надходжень до державного бюджету, які дозволять державі реалізувати свої функції в правоохоронній, соціальній та інших сферах суспільного життя. По-друге, створення суб'єкта підприємництва, як правило, пов'язується з створенням нових робочих місць, у зв'язку з чим, стимулюючи таку діяльність держави, з одного боку надає можливість працівникам реалізувати свої можливості та отримувати винагороду за свій труд, а з іншого - знизити навантаження на бюджет у вигляді соціальних виплат за безробіття, щоб заощадити кошти для спрямування їх на реалізацію інших функцій.

По-третє, створення суб'єктів підприємництва призводить до насичення ринку товарами та послугами і виключенням монополій окремих суб'єктів у окремих сферах, а тому мінімізація випадків потрапляння державного апарату під вплив монополій. У зв'язку з наведеним, на наше переконання, належним забезпеченням прав суб'єктів підприємницької діяльності у поєднанні з адекватним регулюванням такої діяльності реальними соціальними процесами та соціально-економічною ситуацією в країні, здатна створити взаємовигідні умови існування підприємництва та держави та мінімізувати «тонізацію» економіки. Тим не менше варто пам'ятати і про те, що свобода підприємницької діяльності, а також гарантії її здійснення мають певні межі, визначені положеннями законодавства, які встановлюються для гармонізації правового регулювання окремих сфер суспільних відносин і мають на меті забезпечення інтересів суспільства та держави. Хоча, як зауважує І. І. Бочкова, в практиці дуже важко перевірити відповідні обставини, пов'язані з процедурними особливостями і відсутністю необхідної вихідної бази, що, без шкоди для ефективності процедури

реєстрації юридичної особи, забезпечить необхідну інформацію [9, с. 134], проте відповідні обставини за своїм характером повинні розглядатися як обмеження свободи підприємництва та підстави для реєстрації юридичної особи. Гарантії державної реєстрації юридичної особи - адміністративного товариства. У теорії адміністративного права державна реєстрація суб'єкта господарювання розглядається як надання такого суб'єкта господарської одиниці необхідними юридичними документами, які дозволяють здійснювати господарську діяльність на законних підставах, а також здійснення цієї серії послідовних, юридично суттєвих дій, спрямованих на отримання прав на нього і обов'язки суб'єкта господарської діяльності (господарська юридична особа) [23, с. 171]. У зв'язку з цим І. І. Бочкова, аналізуючи положення Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб фізичних осіб-підприємців", складає обґрунтований висновок про те, що, зокрема, державна реєстрація має такий ознака, як встановлення вичерпного переліку підстав для відмови у проведенні державної реєстрації, яка включає в умови, що компетенція уповноважених державних органів - це лише перевірка відповідності умовам, необхідним для створення нового суб'єкта господарської діяльності [9, с. 134].

Це, на наш погляд, є одним з основних гарантій прав і законних інтересів суб'єкта господарської діяльності на стадії легалізації (легітимації). Адже повний вичерпний перелік причин відмови у проведенні державної реєстрації юридичної особи - адміністративної товариства (у такій організаційно-правовій формі може здійснювати діяльність торговця цінними паперами) мінімізує ризики порушення прав юридичних осіб, що підлягають державному реєстрації юридичних осіб та індивідуальних підприємців, і в той же час створює передумови для збору доказів у разі порушення таких прав - для їх відновлення в суді. Крім того, гарантією дотримання прав та законних інтересів суб'єкта є прозорість процедури реєстрації та її чітка формалізація. Зокрема, в цьому зв'язку І. І. Бочкова зазначає, що єдині положення Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців" включають встановлення чітко визначеного мінімального вичерпного переліку документів, що подаються на державну реєстрацію, і заборона вимоги державного реєстратора додаткових документів для державної реєстрації, якщо вони

не передбачені Законом, а також відкритості та доступності даних Єдиного державного реєстру юридичних осіб фізичних осіб-підприємців [9, с. 133-134]. У вищезгаданому ключі треба погодитися з О. П. Віховий, який стверджує, що дії, що складають зміст державної реєстрації, є одним з компонентів процесу управління господарською діяльністю (регулювання за нею), а функції та повноваження державного реєстратора мають адміністративно-адміністративний (організаційно-адміністративний) характер. Ті самі відносини, що виникають у державному реєстрації суб'єкта господарювання між цим суб'єктом господарювання та державним реєстратором, мають характер зобов'язань, оскільки правовідносини між названими суб'єктами полягають у їх взаємних правах та зобов'язаннях [23, с. 172]. Гарантії на отримання ліцензії на здійснення торгівлі цінними

З цієї нагоди, стаття 19 Конституції України передбачає, що правовий порядок в Україні базується на принципах, за яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законом. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та в порядку, встановленому Конституцією та законами України [41, ст. 19]. Документи, необхідні для одержання ліцензії, а також умови їх розгляду, визначаються положеннями вищезгаданих нормативно-правових актів. Крім того, частина третя статті 13 Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності" передбачає вичерпний перелік підстав для відмови у видачі господарської одиниці ліцензії, а частина шоста зазначеної статті передбачає, що в рішенні відмовити у видачі ліцензії, зокрема, переліку та опису підстав (обґрунтування) рішення про відмову у видачі ліцензій, а також пропозиції щодо усунення відповідних недоліків, які повинні бути зазначені в зрозуміло, зрозуміло і достатньо для задоволення вимоги ліцензійної форми. Гарантії діяльності. Що стосується гарантії професійної діяльності торговця цінними паперами на фондовому ринку, ми вважаємо, що нормативні положення, спрямовані на безперешкодну реалізацію таких продавців їх прав та законних інтересів у відносинах з клієнтами, контрагентами (іншими учасниками фондового ринку), а також державними органами при здійсненні ними нагляду (контролю) за діяльністю торговців цінними паперами. У зв'язку з такими гарантіями, насамперед, є свобода

контрактної діяльності торговця цінними паперами, презумпція законності його дій, наявність вичерпного переліку підстав та форм втручання державних органів у діяльність такої особи, зокрема в формі перевірок та відповідей на нього дій, таких як призупинення дії ліцензії. У положеннях Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок" питання гарантій у широкому сенсі, як ми вважаємо це в нашому дослідженні, розглядається лише в рамках однієї статті в аспекті клірингової діяльності. Стаття 19-7 "Гарантії невтручання у діяльність особи, що здійснює клірингову діяльність", зазначена у Законі, передбачає, що втручання державних органів чи їх посадових осіб у здійснення функцій та здійснення повноважень клірингових установ та Кліринговий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках заборонений, крім випадків, визначених законом [94, ст. 19-7]. У зв'язку з цим слід зазначити, що гарантії діяльності можуть існувати у формі заборон та відповідальності сторін правовідносин за порушення, але не обмежуючись ними. Свобода договору є однією з основних гарантій господарської діяльності, оскільки вона забезпечує вільний вибір контрагентів, можливість самостійного формування умов договірних відносин у межах, дозволених чи не заборонених положеннями законодавства. Положення статей 6 та 627 Цивільного кодексу України найбільш повно розкриваються у відповідній гарантії. У аспекті правозастосовчої практики це означає, що торговець цінними паперами може самостійно займатися правовими відносинами з принципалом, якщо він виступає посередником на фондовому ринку, сформувавати з ним умови для здійснення діяльності в інтересах принципала його платіж тощо. Крім того, торговець цінними паперами може укладати договори з учасниками фондового ринку на умовах, зазначених у договорі з принципом, або на умовах, визначених контрагентом, якщо він діє від свого імені та у власних інтересах є, це дилер.

Свобода договору знаходить своє продовження в іншій гарантії діяльності торговця цінними паперами на фондовому ринку - презумпції законності угод. Через те, що вся діяльність трейдера, будь то дилер, брокер, посередник або менеджер цінних паперів, опосередковуються правами інших сторін правових відносин, презумпція їх працездатності спрямована на стабілізацію обігу цінні папери та

принципи матеріальних відносин, оскільки в цьому випадку зупинити його дії та скасування наслідків необхідно пройти судовий процес, який, як правило, впливає на стан угоди лише після завершення судового розгляду. Така презумпція визначена статтею 204 Цивільного кодексу України, згідно з якою операція є законною, якщо її недійсність прямо не встановлена законом або якщо вона не визнана судом недійсною. І навіть незважаючи на те, що нікчемний правочин, як зазначено в статті 215 ЦК України, не передбачає визнання його недійсним і він не викликає наслідків для його сторін, тим не менш, в практиці правозастосування, наявність одних лише ознакою нікчемності правочину недостатньо для фактичного згорання його наслідки, а тому відповідні питання все одно вирішуються в судовому порядку. У зв'язку з цим частина першої статті 207 Цивільного кодексу України чітко зазначає, що економічне зобов'язання, яке не відповідає вимогам закону, або здійснюється з метою, який свідомо суперечить інтересам держави.

У той же час, на наш погляд, найважливішими в сучасних умовах є гарантії Нерозумне державне втручання у сферу підприємницької діяльності може призвести до невдач у діяльності суб'єкта господарювання, погіршення його ділової репутації та слугувати передумовами, навіть як прояв незаконного тиску на відповідний суб'єкт з метою одержання незаконно певних пільг. У зв'язку з цим гарантією належного контролю за діяльністю суб'єктів господарювання має бути прозорість процедури контролю, вичерпний перелік підстав для проведення перевірок, дотримання положень закону про збереження таємниць (комерційних, банківських, тощо), вичерпний перелік підстав для відкликання ліцензії. На нашу думку, в умовах економічної глобалізації набагато більш ефективними способами регулювання адміністративно-правових відносин є відхід від імперативних методів впливу у певних сферах суспільних відносин та їх передача до саморегуляції. У аспекті економічних процесів такий підхід може створити набагато більш ефективні інструменти, ніж суворі та чіткі режими контролю відповідності.

У сучасній ситуації більшість підприємців намагаються використовувати інструменти зменшення ризику, включаючи страхування ризиків, включаючи майно, промислові товари, обсяг продажів тощо, встановлюють співпрацю з спеціальними

консультаційними фірмами на основі управління, маркетингу, фінансової діяльності, хоча і не так Довгий час такі методи мінімізації ризиків були новими для бізнес-сектора. Крім того, яскравим прикладом впливу глобальних перетворень на економіку окремих держав є діяльність Комітету з банківського нагляду Василя, метою якого є встановлення єдиних стандартів у сфері банківського нагляду. До речі, документ Комітету "Базель-III" рекомендується деякими вченими застосувати як методологічну основу для розробки пруденційних стандартів для адекватності капіталу торговців цінними паперами. Гарантії припинення діяльності. При закритті розгляду гарантій щодо забезпечення прав та законних інтересів торговця цінними паперами на фондовому ринку необхідно зупинитися на гарантії припинення своєї діяльності.

Таке припинення, як правило, відбувається через припинення діяльності спеціальної юридичної особи, яка, у свою чергу, може бути припинена на обов'язковій чи добровільній основі. Примусово, юридична особа позбавляється спеціальної юридичної особи у зв'язку з скасуванням ліцензії. Така ануляція здійснюється лише за наявності підстав, передбачених законом, а також у встановленому порядку. Наша схема була частково розглянута нами в аспекті гарантій торговців цінними паперами, і, крім того, ми будемо приділяти особливу увагу цьому питанню в наступному розділі, розглядаючи відповідальність торговця цінними паперами та способи захисту їхніх прав та законних інтересів. У випадку добровільного замовлення таке скасування здійснюється виключно на розсуд торговця цінними паперами, що може бути визначено різними обставинами. Наприклад, рішення, прийняте трейдером, може вплинути на збиток, спричинений його бізнесом, зміна напрямку діяльності компанії тощо. Крім того, припинення діяльності спеціальної юридичної особи також може відбуватися у зв'язку з припиненням дії загального режиму. У цьому випадку принцип, згідно з яким припинення дії однієї загальної юридичної особи обов'язково спричиняє наслідок у формі спеціального припинення, але припинення діяльності спеціальної юридичної особи не обов'язково призводить до припинення повноважень генерала. Гарантії добровільного припинення спеціальної економічної юридичної особи торговця цінними паперами є чітким регламентом процедури скасування ліцензії. З десяти підстав для скасування ліцензії, як визначено у частині другій статті 16 Закону

України "Про ліцензування видів господарської діяльності", мова йде лише про вираження суб'єкта - подання його власної заявки на анулювання ліцензії (пункт 1 частини 2, стаття 16). У цій частині четвертої розглянутої статті встановлено, що орган ліцензування вирішує скасувати ліцензію протягом п'яти робочих днів з дати отримання заяви. Таким чином, порядок припинення юридичної особи - адміністративного товариства добровільно регулюється положеннями законодавства, зокрема, ЦК України та Законом України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців". Документи, необхідні для проведення відповідної реєстраційної акції, а також порядок його здійснення, зазначені в положеннях глави IV цього Закону. Загалом, їх правовий аналіз дозволяє стверджувати, що держава насправді забезпечує право підприємця припинити таку діяльність у зв'язку з ліквідацією такої юридичної особи. Це чітко демонструє взаємозв'язок процедур припинення загальної та спеціальної юридичної особи торговця цінними паперами (припинення правового статусу адміністративного товариства та торговця цінними паперами), положення статті 104 Цивільного кодексу України та статті 16 Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності". Таким чином, у першому та другому пунктах статті 104 Цивільного кодексу України передбачено, що юридична особа припиняється в результаті передачі всім своїм майном, правам та зобов'язанням перед іншими юридичними особами правонаступникам (злиття, приєднання, поділ, трансформація) або в результаті ліквідації. Юридична особа призупиняється з дати внесення в її єдиний державний реєстр про її припинення. У цьому випадку юридична особа ліквідується за рішенням її учасників або судовим рішенням про визнання судом неточної державної реєстрації юридичної особи через порушення, які не можуть бути усунені при його створенні, а також у інші випадки, встановлені законом (ст. 110 Цивільного кодексу України). У свою чергу, пункт 3 частини другої статті 16 Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності" передбачає, що підставою для рішення про скасування ліцензії є наявність інформації в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців про державну реєстрацію припинення юридичної особи (державна реєстрація припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця), крім випадків, передбачених частиною

четвертою статті 15 цього Закону. У свою чергу, частина четверта статті 15 передбачає, що у випадку, якщо ліцензіат закінчується в результаті об'єднання, приєднання або перетворення, а його наступник має намір здійснити вид економічної діяльності, для якої ліцензіат має ліцензію, такий комісар має право забезпечити здійснення організаційних заходів, пов'язаних з отриманням нової ліцензії на її реалізацію, проводити такий вид економічної діяльності на підставі раніше виданої ліцензії на період, що не перевищує трьох місяців. Після цього періоду спадкоємець повинен.

Загалом, згідно з нашими переконаннями, слід враховувати, що держава не зацікавлена в припиненні господарської діяльності відповідних суб'єктів, зокрема торговців цінними паперами, принаймні у зв'язку з обставинами, які зацікавлені у формуванні держави нових суб'єктів. Підсумовуючи вищесказане, необхідно зазначити, що гарантії дотримання прав та обов'язків торговця цінними паперами є цілісною та завершеною системою правових механізмів, спрямованих на створення належних умов для виникнення та реалізації прав трейдера цінних паперів у правовідносинах що виникають на фондовому ринку, зокрема, правовідносини між трейдером та цінними паперами як посередника та його клієнта, а також їх захист у разі виникнення спору, невизнання або порушення іншими сторонами правових відносин. Системний елемент забезпечує взаємозв'язок через призму етапів динаміки правовідносин - виникнення правового статусу, здійснення діяльності та його припинення (виходу трейдера з ринку цінних паперів).

При цьому необхідно зазначити, що загальною гарантією дотримання законності органами державної влади та місцевого самоврядування у відносинах з суб'єктами господарювання або суб'єктами, які набувають загальну та спеціальну господарську правосуб'єктність є гарантія судового захисту прав такого суб'єкта, яка закріплена статтею 55 Конституції України.

Окремо необхідно наголосити на тому, що у відносинах, які виникають між суб'єктом підприємницької діяльності, зокрема торговцем цінними паперами, та державою, особливе значення мають положення законодавства, які забезпечують невідворотність покарання за спричинену шкоду й забезпечують існування механізмів

відновлення становище особи чиї права та законні інтереси порушені.

Виховний й охоронний вплив таких положень є надзвичайно сильним, зокрема у зв'язку з тим, що пов'язується не лише з негативними наслідками для порушника, які мають майнову форму, а й тим, що в більшості випадків дозволяють ідентифікувати винного і в залежності від характеру вчиненого ним діяння притягти його навіть до кримінальної відповідальності.

3.2. Відповідальність торговця цінними паперами в адміністративних Правовідносинах

Питання відповідальності та захисту прав учасників майнового обороту завжди зайняли особливе місце в науковому дослідженні академічних юристів, адже вищезазначені правові явища виконують дуже важливі функції в такій черзі. Розвиток правових механізмів захисту прав учасників адміністративно-правових відносин створює належні умови для відновлення порушених прав і в цілому сприяє підвищенню привабливості інвестиційного клімату в країні, оскільки інвестори відчують себе набагато впевненішими коли вони знають, що в країні для розвитку інвестицій існують правові механізми захисту прав порушених прав, з якими значно зменшується рівень несправедливості учасників майнового товарообігу. У свою чергу, розвиток інституту відповідальності впливає на обмін майна відразу в двох напрямках: по-перше, здійснення превентивного впливу на учасників правовідносин, які починають усвідомлювати негативність порушень їхніх законодавчих вимог та могутнього економічний ефект, який накладає на них відповідні санкції, а по-друге, в майновому товарообігу можна простежити за тим, що чим більш чітко регулюються відносини з притягненням особи до відповідальності за порушення закону, тим менше в юрисдикційній системі Ані залишається " реакція "на здійснення дискреційних повноважень і, отже, вчинення незаконного впливу на учасників майнових відносин. У той же час при розгляді відповідальності трейдера в цінних паперах за порушення прав інших учасників правовідносин та порушення вимог нормативно-правових актів, що регулюють

проведення професійної діяльності на фондовому ринку, слід приймати враховуючи, що воно багатогранне, оскільки воно підпорядковується кількома факторами одночасно.

По-перше, торгівля цінними паперами - це професійна діяльність на фондовому ринку, яка впливає на характер відповідальності суб'єкта господарювання та окреслює специфіку існування конкретних відносин між ними та спеціальними контролюючими органами; по-друге, ця діяльність підлягає ліцензуванню, тому її впровадження також охоплює відповідні положення закону про ліцензування, порушення якого передбачає застосування відповідних заходів впливу на особу; По-третє, як визначено у попередніх розділах дослідження, торгівля цінними паперами має особливості фінансових послуг, які також слід враховувати при визначенні характеру відповідальності юридичної особи. Як зазначено в науковій літературі: "Чинне законодавство України не містить цілісного механізму державного регулювання ринкових економічних відносин. Дійсно, деякі засоби такого регулювання та відповідні механізми їх застосування регулюються окремими законами України, але сьогодні не існує систематичного органічного механізму, який буде ефективним і мінімізує можливість зловживання правопорушенням та корупцією" [43, с. 156 - 157]. У той же час специфіка цієї ситуації пов'язана з тим, що торговець цінними паперами може нести "подвійну" відповідальність. З метою порушення договірних відносин з клієнтом (особою, представленою агентом) або іншими сторонами відносин, в яких він виступає в якості посередника або учасника, торговець цінними паперами може нести відповідальність за майно залежно від характеру правопорушення вчинено у свою чергу, внаслідок невідповідності вимогам законодавства про торгівлю цінними паперами, порядок надання фінансових послуг, законодавства про ліцензування, відповідна особа може підпадати під дію спеціальних адміністративних санкцій у рамках публічного примусу. Загалом, слід зазначити, що адміністратори зазначають, що ліцензування можна віднести до правових форм виконавчої діяльності, оскільки воно виконується та здійснюється на підставі правового акту (ліцензії), що призводить до форми правових відносин між ліцензіатом та органом ліцензування (контроль органу

ліцензування, можливість подання ліцензіата на адміністративну відповідальність у разі порушення умов ліцензування) [100, с. 172]. З урахуванням вищесказаного ми пропонуємо продовжувати розглядати характер відповідальності торговця цінними паперами у аспекті відносин між трейдером та клієнтом та / або іншими учасниками ринку у наданні посередницьких послуг, а також відносин з третіми сторін щодо відповідності нормативним вимогам. Як справедливо зазначає О. Віхров, юридична відповідальність є однією з форм форсованого впливу держави на порушників правил прав, тобто застосування санкцій, передбачених законом для них, - заходи відповідальності, що тягне за собою додаткові несприятливі наслідки [22, с. 627]. Рівність усіх юридичних обов'язків є необхідною гарантією верховенства права та гарантій справедливості [78, с. 26]. Варто погодитися з Е.В. Петров, що інститут економічної юридичної відповідальності має досить молоду юридичну освіту, у зв'язку з чим його не можна вважати повноцінним з наукової точки зору [101, с. 722].

У юридичній літературі економічна та юридична відповідальність розглядається як застосування адміністративних санкцій, які здійснюються за допомогою державного примусу та публічного засудження правопорушника, накладання додаткового тягара на майно або позбавлення його суб'єктивного права [186, с. 179]. У той же час державний примус є одним із визначальних рис відповідальності, оскільки він характеризується як інструмент, який застосовується лише до конкретних суб'єктів права, які порушують правові норми [153, стор. 36]. Питання про підстави економічної та юридичної відповідальності та його заходи визначаються положеннями Цивільного кодексу України досить чітко та однозначно. Частина перша статті 216 визначає таке правопорушення у сфері господарської діяльності. Стосовно ступеня відповідальності вони відшкодовуються за шкоду (розділ 25), штрафні та оперативно-адміністративні санкції (глава 26) та адміністративні та адміністративні санкції (розділ 27) [31, розділ V]. Слід зазначити, що питання про основи економічної юридичної відповідальності вирішується більш чітко, ніж цивільно-правове зобов'язання, яке неодноразово підкреслювалося в юридичній літературі [2, с. 325].

А.В. Попов, вивчаючи відповідальність професійних учасників ринку цінних паперів, цілком справедливо зазначає, що аналіз чинного законодавства України дає підстави для довольного поділу порушення вимог законодавства на професійних учасників ринку цінних паперів на чотири групи: I. Порушення правил діяльності на ринку цінних паперів. II Порушення ліцензійних умов. III Порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом; IV. Порушення вимог правил саморегулювальної організації [113, с. 159]. Проте в нашому пропонованому розподілі юридичних відносин договірні та позасуб'єктні порушення потрапляють до другого типу. У той же час, порушення у відносинах першого типу характеризуються невиконанням або неналежним виконанням угоди, укладеної між торговцем цінними паперами та іншим учасником ринку. Варто звернути увагу на те, що поставлене нами питання стосується так званої професійної відповідальності торговця цінними паперами. Аналізуючи особливості професійної діяльності на ринку цінних паперів, О.А. Faier стверджує: "Професійна відповідальність у найбільш загальній формі може бути визначена як відповідальність особи, яка здійснює професійну діяльність, виражену у формі обов'язку компенсувати шкоду, заподіяну третій особі в процесі своєї професійної діяльності. " У той же час вчений відзначає, що професійна відповідальність має ряд особливостей, зокрема, завжди стосується фізичних та юридичних осіб, які здійснюють професійну діяльність за плату на підставі документа про дозвільну документацію, а саме: ліцензію або дозвіл на здійснення відповідної професійної діяльності, виданий Спеціальним органом, що здійснює ліцензування, особа, яка здійснює професійну діяльність, несе професійну відповідальність за вчинення (упущення) вчиненого (скоєного) протягом дії відповідного документа (ліцензії, дозволу) , який встановлюється, є право суб'єкта господарювання здійснювати професійну діяльність протягом певного періоду часу, характерною рисою професійної відповідальності є часовий інтервал між наданням професійних послуг та збитком, заподіяним професійною помилкою. Ми, недбальство та бездіяльність, зроблена фахівцем у пошуках своєї професійної діяльності. У цьому випадку вчений стверджує, що професійна відповідальність, як

правило, носить договірний характер (але не виключаючи випадків, коли професійна діяльність не може бути укладена). В результаті наукового аналізу професійної відповідальності, це вважається заявою фізичної або юридичної особи, яка здійснює професійну діяльність на підставі ліцензії або дозволу уповноваженого органу та її реалізації у разі її реалізації, вона є шкідливим для третіх сторін у випадку невиконання або неналежного виконання ними своїх професійних обов'язків, заходи державного примусу у формі санкцій (додаткових обтяжень), спрямованих на відновлення порушення майнових та / або особистих сфер особи [71, р. 628 - 629, 631]. Не заперечуючи цей висновок, ми відзначаємо, що, на наш погляд, суть професійної відповідальності торговця цінними паперами чітко розкривається в межах адміністративних санкцій, але не в межах його договірної відповідальності перед клієнтом. Слід зазначити, що механізми приватного права та, головне, принцип свободи договору дають право відповідним суб'єктам встановити власні механізми відповідальності, які природно пов'язані з цим. У зв'язку з цим будь-яка договірна відповідальність, що покривається торговцем цінними паперами, обов'язково пов'язана з його професійною діяльністю, якщо у відповідних правовідносинах він виступав як торговець цінними паперами, а не в іншому юридичному статусі.

З цього приводу варто відмітити випадок із судової практики, який наочно демонструє характер взаємозв'язку між учасниками правовідносин, що складаються у сфері торгівлі цінними паперами і який в певному ракурсі вже був частково нами розглянутий. З преамбули справи № 5023/2212/12, яка розглядалася адміністративним судом Харківської області і Харківським апеляційним адміністративним судом вбачається, що позивач (фізична особа – підприємець Гайдар О. В. (далі – ФОП Гайдар О.П.) уклав 06 січня 2006 року з відповідачем (ТОВ «Тера») договір доручення № 3, яким передбачався обов'язок позивача зі здійснення пошуку та викупу векселів на користь відповідача. В подальшому цей договір став предметом спору, а позивач вимагав визнання його недійсним, зокрема на тій підставі, що момент його укладення не мав відповідної ліцензії на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів, зокрема діяльності з торгівлі

цінними паперами.

З цього приводу Харківський апеляційний адміністративний суд у своїй постанові від 08 жовтня 2012 року зазначив наступне: «Судом встановлено, що зобов'язання повіреного ФОП Гайдар О. В. по договору доручення з пошуку та викупу векселів не виконані, у зв'язку з чим відсутній факт здійснення операції з цінними паперами, отже, відсутній факт придбання та/або передання повіреним цінних паперів довірителю. За умов відсутності факту проведення ліцензованої операції немає також і ознак здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів, що потребує ліцензії.

У зв'язку з цим суд вирішив, що відсутність ліцензії під час підписання договору наказу № 3 не може бути ототожнена з неможливістю отримати їх у майбутньому під час виконання договору, а саме протягом проведення операцій з цінними паперами самостійно. За таких обставин колегія суддів апеляційного суду дійшла висновку про законну та обґрунтовану відмову місцевого адміністративного суду Гайдара О.В. в суді місцевого адміністративного суду, оскільки суд не підтвердив недійсність угоди, а саме, контракту № 3 від 01.06.2006, але не надав належних доказів для підтвердження їх вимог "[34]. Вищезгаданий суд Рішення ясно показує, що шляхом укладання договору, здійснення якого передбачає наявність певного правового статусу відповідальної особи, за умови, що на момент виконання обов'язку, який він не придбав, він не звільняє його від відповідальності за порушення договору, така особа повинна відповідати в межах "оголошеного юридичного статусу". Проте, якщо відповідний суб'єкт не діяв для виконання обов'язків, пов'язаних із придбанням певного юридичного статусу, тобто вони не вжили заходів реалізація якого передбачає наявність статусу без його придбання, у такому випадку застосування адміністративно-адміністративної до такого суб'єкта неможливе. на наш погляд, єдиним ознакою професійної відповідальності торговця цінними паперами є його настання у зв'язку з виконанням функції професійного учасника ринку цінних паперів. Ми повністю погоджуємося з О.А. Фасром, що професійна відповідальність повинна мати підвищений характер за своїм обсягом [71, с. 629], але слід пам'ятати, що ми вказали, що фінансові послуги

надаються на ринку фінансових послуг, у зв'язку з чим споживач таких послуг може обирати для нього відповідні правові відносини серед низки пропозицій на ринку. Встановлення більш жорсткої відповідальності постачальника послуг, ніж інші сторони у відносинах, не означає, що його відповідальність є професійною, і відповідальність інших постачальників послуг не є.

Виробник фінансових послуг несе відповідальність за порушення договору з клієнтом щодо тих самих завдань, що й транспорт за договором перевезення, або зберігач за договором зберігання, незалежно від того, є вони професійними учасниками в майновому товаристві чи ні. Хоча, незважаючи на це, можна стверджувати, що підставою для економічної відповідальності можуть бути "професійні" порушення, притаманні лише здійсненню відповідного виду діяльності. Враховуючи це, на нашу думку, професійна придатність торговця цінними паперами може бути диференційована на загальну та особливу. Генерал характеризується виконанням загальних порушень контрактів, характерних для всіх правових відносин цього типу, таких як порушення зобов'язань постачальника послуг. У свою чергу, спеціальні професійні порушення характеризуються специфікою в межах конкретних правовідносин та притаманні лише в галузі фінансових послуг та торгівлі цінними паперами. У той же час відповідальність за такі порушення може стати адміністративними санкціями. Прикладом таких порушень є маніпулювання ринку цінних паперів. Таке порушення є підставою для подання особі адміністративних та адміністративних санкцій, а також підстав для визнання відповідного договору неточним.

Специфіка договірної відповідальності торговця цінними паперами визначається його правовим статусом, в межах якого він виступає в відповідних правовідносинах. У зв'язку з чим можна стверджувати, що найбільш вірогідним з його боку порушенням може бути неналежне виконання представницьких функцій. Найбільш яскраво це проявляється в брокерській діяльності, в межах якої торговець виконує яскраво виражені представницькі функції. У свою чергу для здійснення діяльності з управління цінними паперами відповідальність може бути наслідком перевищення повноважень керуючого, наданого установником або неправильним

виконанням управлінських функцій, що потягували наслідок у формі заподіяння шкоди установнику. Враховуючи те, що дилер діє від власної імені та у власних інтересах, його відповідальність може бути наслідком невідповідності виконання договору з контрагентом, наприклад, неповна оплата товару, або непередача товару покупцеві. У свою чергу андеррайтер, поєднуючи у своїй діяльності елементи юридичного статусу дилера та брокера, можуть нести відповідальність за самими самими підставами, що і відповідні суб'єкти. При цьому варто констатувати, що в окремих випадках заподіяння шкоди клієнту може зв'язуватися не з непрофесіоналізмом торговця цінними паперами, а з тенденціями ринку, які не завжди можна прогнозувати, в чому полягає підвищена ризикованість відповідних операцій. Повертаючись до питання неналежного представництва, необхідно зазначити, що воно досить ретельно було досліджено В. Л. Граніним. Вчений наголосив на трьох найбільш поширених випадках невідповідної представництва, а саме: а) порушення обмежень щодо вчинення представником встановлених щодо довіреної особи та повіреного; б) неправильне передоручення; в) "представництво при недостатності повноважень". Випадки порушення обмежень на вчинення представника, встановленого проти принципу та правонаступника, - це вчинення представника угод, які не можуть бути укладені особою, представленою цим представником; вчинення представника угоди, яка за її змістом може бути здійснена тільки особисто особою, яку він представляє; акт представника від імені особи, яку він представляє в його інтересах або в інтересах іншої особи, представник якої одночасно, за винятком комерційного представництва, а також інші особи, встановлені законом. У той же час вчений справедливо зазначає, що оскільки стаття 238 Цивільного кодексу не містить конкретних вказівок щодо наслідків такого небажаного представництва, слід припустити, що існують загальні правила стосовно недійсності угод. У свою чергу, невідповідність вимогам та умовам розпорядження про передачу притягують за себе відповідальність представника за дії депутата, якому він передавав повноваження, як і свої власні. Отже, відповідальність полягає, перш за все, в призначенні представнику обов'язку компенсувати збиток, заподіяний вірним особам у зв'язку з тим, що новий представник з тих чи інших причин був

неприйнятний для належного виконання повноважень представником особи, який він представляє. Що стосується відсутності повноважень, це може відбутися шляхом навмисного здійснення представницької діяльності в інтересах іншої особи з перевищенням повноважень у надії отримати схвалення відповідних дій у майбутньому; що перевищує повноваження в результаті помилкового припущення представника за їх обсягом; для навмисної діяльності від імені іншої особи з надто повноважень для того, щоб вигоду себе [33, с. 618]. Залежно від сумлінності чи несправедливості, перевищення повноважень представництва та подальшого схвалення операції директором визначає наслідки здійснення відповідних операцій. За загальним правилом, якщо перевищення повноважень представництва не було отримано під час наступного схвалення, відповідна операція не створює наслідків для своїх сторін. В іншому випадку транзакція вважається завершеною. У той же час це не позбавляє принципала права звернутися до суду в майбутньому про визнання відповідного договору недійсним на підставі статті 232 Цивільного кодексу України, якщо встановлено, що це було скоєно як результат шкідливого згоди представника з іншою стороною. У той же час необхідно враховувати таку ситуацію, яку утворює С. Томчишен до тих, що супроводжуються певними труднощами.

Йдеться про те, коли представник отримав повноваження від особи, яку він представляє, але стосовно такої особи існувало обмеження на здійснення тієї чи іншої операції, яка в цілому виключила можливість його здійснення. Наприклад, операція має значний характер, у зв'язку з чим має бути затверджене затвердження наглядової ради чи загальних зборів. Ця ситуація стосується статті 92 Цивільного кодексу України, яка зобов'язує представника юридичної особи діяти сумлінно та розумно в інтересах юридичної особи. У зв'язку з цим у відносинах з третіми сторонами обмеження повноважень на представництво юридичної особи не є юридично ефективним, крім випадків, коли юридична особа доводить, що третя особа знала, або за будь-яких обставин не могла не усвідомлювати такі обмеження. З цього приводу Вищий адміністративний суд України у пункті 3.3. Постанова Пленуму "Про деякі питання визнання недійсними договорів (адміністративних

договорів)" від 29 травня 2013 року № 11, зокрема, уточнюючи, що це лише порушення цього зобов'язання, яке не виправдовує визнання неточних дій, вчинених ці повноваження (особи) від імені юридичної особи з третіми особами, оскільки у відносинах з третіми особами обмеження повноважень представництва юридичної особи не є юридично ефективним, крім випадків, коли юридична особа доводить, що третя особа знала, або за будь-яких обставин не міг не знати про обмеження. Наприклад, третя особа, уклавши договір, підписаний керівником адміністративного товариства, знає про обмеження повноважень цього менеджера, оскільки він є акціонером компанії та брала участь у загальних зборах, які затвердили його статут [34].

Правочини, що вчинятимуться торговцем цінними паперами без отримання відповідної ліцензії, якщо її отримання є обов'язковим для вчинення відповідного типу правочинів, є підставою для визнання їх недійсними на підставі статті 227 ЦК України.

В цілому необхідно констатувати, що питання заподіяння шкоди довірителю перевищення меж повноважень, як правило, вирішується шляхом визнання відповідного правочину недійсним у судовому порядку з можливим встановленням повіреної обов'язки відшкодувати завдані відповідними діями шкоду. Така можливість передбачена положеннями ГК України, які регулюють агентські відносини (стаття 303) та ЦК України, які регулюють відносини з управління майном (стаття 1043). Крім того, необхідно враховувати, що торговець цінними паперами як суб'єкт правовідносин, який здійснює діяльність в статусі юридичної особи характерна організаційна єдність. Як зазначив Н. М. Грабар зі посиланням на Н. В. Козлову: «Організаційна єдність визначає можливість функціонування юридичної особи як системи погоджених зв'язків, встановлених між окремими структурними елементами правосуб'єктної організації. Кожна дія чи бездіяльність, що відбувається в рамках функціонування зазначених внутрішніх зв'язків організації - правопорушника, якщо внаслідок неї порушуються суб'єктивні ... права іншого учасника цивільних відносин, є власною дією або бездіяльністю цієї юридичної особи, за яку вона має мати самостійну відповідальність» [32, с. 555]. У зв'язку з

цим, незважаючи на те, що торгівля цінними паперами може здійснювати конкретна фізична особа, за її діями відповідає юридична особа - торгове папером. Стосовно відповідальності у сфері додержання вимог нормативно-правових актів у сфері професійної діяльності торговця необхідно відзначити, що особливості адміністративно-правових санкцій у сфері торгівлі цінними паперами характеризуються їх існуванням в рамках певного правового режиму. При цьому необхідно розмежовувати правовий режим здійснення окремих адміністративних операцій та правовий режим організації господарства, оскільки перший здійснюється лише з метою проведення окремих видів операцій або здійснення окремих видів діяльності з певними об'єктами, не враховуючи їх відношення до підприємницької діяльності [16, с. 173]. В цілому в юридичній літературі питання адміністративно-адміністративних санкцій є досить актуальним, оскільки досить часто зіткнення з дискусією з приводу того, що в галузі соціальної діяльності діють органи, які мають повноваження застосовувати такі санкції - в адміністративній чи адміністративній? У зв'язку з цим, як доречно зауважив О. П. Віхров, може сформуватися помилкове уявлення про дію цих санкцій виключно в сфері вертикальних (організаційно-адміністративних) правовідносин, що є невірним [22, с. 219]. Наведена позиція вченого ми повністю підтримуємо в зв'язку з тим, що вважаємо, що в повній мірі сутність адміністративно-адміністративних санкцій розкрита Н. М. Шевченко як заходів організаційно-правового або матеріального характеру, спрямованих на припинення правопорушення суб'єкта господарювання та ліквідацію його наслідків, що застосовуються уповноваженими органами державної влади або місцевого самоврядування в передбачених законом випадках. Аналізуючи адміністративні та адміністративні санкції, В. Петров критикує відповідні нормативні та наукові положення, у зв'язку з якими він стверджує, що їх призначення зформулювалося неправильно. Він поєднує мету застосування заходів адміністративного припинення та лише частково заходів юридичної відповідальності. У зв'язку з цим окремі адміністративні санкції, які вважаються такими, насправді не існують. Вони є не що інше, як заходи адміністративного припинення, згідно з якими в літературі здійснюється законне примусове

припинення актів, що мають ознаки адміністративного правопорушення, і в деяких випадках кримінально-правовий характер, спрямований на запобігання шкідливим наслідкам незаконної поведінки, примусовому виконанню провадження у справах про адміністративні правопорушення та притягнення виконавців до адміністративних, а в виняткових випадках до кримінальної відповідальності. У переліку таких заходів, на думку вченого, необхідно включити: призупинення операцій на рахунках суб'єктів господарювання; застосування антидемпінгових заходів; припинення експортно-імпортних операцій; призупинення дії ліцензії (патенту) на здійснення господарювання певними видами економічної діяльності; обмеження або призупинення діяльності суб'єкта господарювання. Порухення правил діяльності на ринку цінних паперів присвячується окремим статтям в положеннях чинної законодавчої, зокрема Закону України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні" (стаття 15). Це положення вказує на розпорядження злочином і встановлює санкцію за його вчинення у вигляді штрафу.

У цілому відповідні порушення розглянутої позиції визначають 17, але всі вони можуть бути згруповані в більш вузький обсяг. Крім того, з правопорушень, викладених у Законі, торговець цінними паперами може бути предметом комісії у вісім. Першу групу правопорушень можна віднести порушенням умов ліцензування. Такими порушеннями, на наш погляд, є: а) діяльність на ринку цінних паперів без спеціального дозволу (ліцензії), якщо закон передбачає отримання спеціального дозволу (ліцензії) на таку діяльність (пункт 2 статті 11 Закону України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні") [81, ст. 11]; б) невиконання умов ліцензування для здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів (п.5 частини другої статті 16 Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності") - штраф за здійснення діяльності, пов'язаної з торгівлею цінні папери без ліцензії складають від п'яти до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. У свою чергу, порушення умов ліцензії може призвести до відкликання ліцензії, якщо своєчасно ліцензіат не зможе виправити недоліки, зазначені в сертифікаті про відповідність умовам ліцензування.

Варто зважити на те, що анулювання ліцензії не завжди пов'язується з

неправомірними діями. Як ми визначили в попередньому підрозділі дослідження, таке анулювання може бути здійснене і в добровільному порядку. З цього приводу в юридичній літературі висловлювалися пропозиції ввести в положення ліцензійного законодавства термін «припинення ліцензії», який би стосувався випадків, не пов'язаних з порушенням ліцензійних умов, однак наразі відповідні законодавчі зміни так і не були реалізовані. Крім того, необхідно також відмітити і те, що в юридичній літературі критикувалася неефективність передбачених законодавством санкцій за порушення законодавства про ліцензування у зв'язку з чим пропонувалося зацентувати увагу на штрафних заходах. Хоча, на наше переконання, більш ефективного і водночас суворішого покарання ніж позбавлення ліцензії, мабуть немає, що, у свою чергу, і слугує певною гарантією здійснення охоронного впливу на учасників відповідних правовідносин.

В порушеному контексті також необхідно звернути увагу на те, що пунктом 4 частини першої статті 5 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» професійних учасників фондового ринку включено до системи фінансового моніторингу. У зв'язку з цим у разі порушення положень відповідного законодавства вони також несуть відповідальність. При цьому частиною п'ятою статті 24 наведеного Закону встановлюється, що у разі виявлення двох і більше будь-яких повторних порушень, вчинених суб'єктом первинного фінансового моніторингу, до нього додатково може бути застосовано санкцію у вигляді анулювання ліцензії або іншого спеціального дозволу на право провадження певних видів діяльності [85, ст.ст. 5, 24].

Крім того, також необхідно констатувати, що пунктом 5 частини першої статті 8 Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» виділяється схожа з наведеними санкція за порушення, вчинювані на ринку цінних паперів, яка накладається Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Наведеним положенням встановлюється, що у разі порушення законодавства про цінні папери, нормативних актів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку Комісія має право вносити попередження, зупиняти на

термін до одного року розміщення (продаж) та обіг цінних паперів того чи іншого емітента, дії ліцензій, виданих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, анулювати дію таких ліцензій [81, ст. 8].

При цьому варто погодитися з А. В. Поповою, що санкція у вигляді попередження має всі ознаки адміністративних санкцій, а саме адміністративно-адміністративних санкцій: застосування до суб'єктів господарювання – допрофесійних учасників ринку цінних паперів, за порушення ними правил здійснення господарської діяльності за порушення ліцензійних умов провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів, уповноваженими органами державної влади – Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку [73, с. 161].

Другу групу порушень можна відрізнити від порушень, які здійснюються в інформаційній сфері на ринку цінних паперів: а) пізнє надання інвесторам інформації про цінні папери за їх письмовою вимогою (пункт 4 статті 11 Закону України "Про державне регулювання" ринку цінних паперів в Україні "); б) умисне незаконне розголошення, передача чи надання доступу до інсайдерської інформації (крім розголошення інсайдерської інформації в межах виконання професійних, службових або службових обов'язків та в інших передбачених законом випадках), а також надання таких інформаційні рекомендації стосовно придбання або відчуження цінних паперів або деривативів (деривативів), а також здійснення користування інсайдерською інформацією на власний розсуд або на користь інших, операції, спрямовані на придбання або відчуження цін на ті цінні папери або похідні фінансові інструменти, що підлягають інсайдерська інформація (пункт 12 статті 11 Закону України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні") [81, ст. 11]. Загалом слід зауважити, що недостатній захист інсайдерської інформації має негативні наслідки для ринку цінних паперів, оскільки, як зазначають А. Баторашина та Л. Діденко, довіра інвесторів до ринку зменшується, зменшуються обсяги інвестицій, що викликає емітенти отримують менше капіталу, і ринок страждає від низької капіталізації та нестабільності [3, с. 41].

Це питання залишається актуальним і сьогодні, одна з шляхів її вирішення -

прийняття Закону України "Про комерційну таємницю", яке здатне чітко регулювати відповідні погляди та створювати додаткові гарантії захисту інформації. Порухення в рекламній сфері на ринку цінних паперів можуть здійснюватися у трьох формах, передбачених пунктами 14, 15 та 16 Закону України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні": а) розподіл реклами (зміни до реклама) цінних паперів та фондового ринку без попереднього подання до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку; б) без перерви розподілу реклами цінних паперів у разі визнання випуску таких цінних паперів відповідного випуску нечесним або недійсним або визнання у встановленому порядку видачі цінних паперів, що не відбулися; в) розподіл реклами після призупинення в передбаченому напрузі такого розподілу Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. У окремій досить великій групі злочинів слід включати умисні дії, які мають ознаки маніпулювання на ринку цінних паперів. За це порушення передбачено штраф у розмірі від десяти до п'ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або у розмірі до ста п'ятдесяти відсотків прибутку (доходу), отриманого внаслідок цих дій (пункт 11 Закону України "Про державне регулювання ринку цінних паперів" в Україні "), однак таке порушення може здійснюватися у різних формах, передбачених цим Законом [81, ст.11]. Це питання є також актуально для України в контексті активного розвитку фондового ринку, як зазначив Ю.В.Горт, система регулювання маніпулятивної практики, а також системи регулювання фондового ринку в цілому формувалася лише в 30-х років ХХ ст.

У Сполучених Штатах після Великої депресії Крім того, загальним порушенням є невиконання або пізнє виконання рішень Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, а також накази, постанови чи рішення уповноважених осіб Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо усунення порушень законодавства на ринку цінних паперів, для яких положення пункту 8 статті 11 Закону України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні" встановлюють штраф у розмірі від однієї тисячі до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за неї - протягом року - у розмірі від п'яти до десяти тисяч разів доходу [81, с. 11]. Слід окремо відзначити, що

порушення вимог правил саморегульованої організації може бути підставою для застосування до такої організації заходів дисциплінарного впливу торговця цінними паперами. Причина відповідальності, як визначено в пункті 3 частини другої статті 49 Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок", є порушенням статусу саморегульованої організації або її внутрішніх документів. За словами А.В. Попова, санкції за таке порушення можуть бути попередженням, штрафом, тимчасовим зупиненням участі в саморегульованій організації; виняток у його складі [73, с. 164]. Загалом, слід зазначити, що характер професійної діяльності на ринку цінних паперів, що пов'язано з наданням В загальному вигляді до торговця цінними паперами можуть бути застосовані такі види персональних адміністративно-адміністративних санкцій як: 1) попередження; 2) адміністративно-адміністративний штраф; 3) зупинення дії ліцензії; 4) анулювання ліцензії; 5) конфіскація доходів, одержаних злочинним шляхом, в дохід держави; 6) ліквідація суб'єкта господарювання.

Узагальнюючи вищевикладене варто погодитися з О. П. Письменною, що саме через рівень захисту прав споживачів фінансових послуг можна домогтися зросту якості як споживчого кошику так фінансових послуг. Саме якість захисту прав споживачів фінансових послуг і є тим основним механізмом у плідній взаємодії між споживачем і фінансовою установою [103, с. 245]. Характер відповідальності торговця цінними паперами як суб'єкта, який надає такі послуги, а також наявність розвинених механізмів притягнення його до відповідальності з одного боку впливає на добросовісність його роботи, а з іншого всилає впевненість в споживачів послуг. Саме таким чином можна досягти розвитку фондового ринку і мінімізувати розмір шкоди, що заподіюється учасникам відповідних правовідносин і державі недобросовісними діями гравців на фондовому ринку.

1. Гарантії діяльності торговця цінними паперами на фондовому ринку забезпечують належне здійснення ним своїх повноважень і мінімізують негативний протиправний вплив інших учасників майнових або адміністративно-адміністративних правовідносин на нього, що в цілому слугує одним з визначальних факторів існування стабільного майнового обороту цінних паперів.

Такі гарантії включають в себе забезпечувальні механізми прав й законних інтересів торговця цінними паперами у зв'язку з чим в цілому представлені нормами права й правовими принципами як елементами механізму правового регулювання відповідних правовідносин, що спрямовані на створення належних умов для реалізації таких прав і інтересів, а у разі їх порушення – передумов для відновлення.

У зв'язку з тим, що діяльність торговця цінними паперами характеризується процесом, який передбачає набуття правового статусу торговця, здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами і припинення діяльності торговця, що може стати наслідком його волевиявлення або підстав, що не залежать від нього, відповідні гарантії також найбільш вдало розкриваються саме в аспекті цих трьох стадій діяльності торговця цінними паперами. У зв'язку з цим, відповідні гарантії можна поділити на ті, що пов'язані з набуттям відповідним суб'єктом господарсько-правового статусу торговця цінними паперами; ті, що стосуються етапу здійснення торговцем професійної діяльності на фондовому ринку; ті, що стосуються припинення діяльності торговця цінними паперами на фондовому ринку.

Гарантії набуття статусу торговця цінними паперами конкретизується трьома складовими, які враховують розмежування загальної і спеціальної правосуб'єктності як передумови здійснення відповідної діяльності. У зв'язку з цим основними гарантіями цієї стадії є принцип свободи підприємницької діяльності, здійснення якої гарантується Конституцією, а також гарантіями здобуття загальної господарської правосуб'єктності в процесі державної реєстрації юридичної особи і спеціальної – в процесі одержання відповідної ліцензії.

Гарантії сек'юритизації діяльності з цінними паперами включають регуляторні положення, спрямовані на безперешкодну реалізацію трейдерами своїх прав та законних інтересів у відносинах з клієнтами, контрагентами (іншими учасниками фондового ринку), а також державними органами, які здійснюють нагляд (контроль) діяльність торговців у цінних паперах. Такими гарантіями є свобода контрактної діяльності торговця цінними паперами, презумпція законності його дій, наявність вичерпного переліку підстав та форм втручання органів державної влади в діяльність такого суб'єкта, а також принципи фінансового та

правового регулювання обігу цінних паперів. Гарантії припинення діяльності торговця цінними паперами, існують нормативні положення, що регулюють підстави та порядок припинення загальної та спеціальної юридичної особи відповідного суб'єкта. Юридична відповідальність торговця цінними паперами характеризується професіоналізмом його діяльності, оскільки вона пов'язана з її реалізацією. Тим не менше, суть професійної відповідальності виявляється в аспекті розподілу адміністративних правопорушень на загальне та особливе.

Генеральний сектор характеризується невиконанням або неналежним виконанням договірних зобов'язань певного характеру, зокрема щодо надання послуг, і не обмежується наданням фінансових послуг. Це порушення зобов'язання як постачальника послуг. Спеціальні правопорушення характеризуються вчиненням незаконних дій, що є характерними для торговця цінними паперами як учасника фондового ринку. Такі порушення є маніпулюванням на фондовому ринку, порушенням умов ліцензування тощо. Форми правопорушень у договірних відносинах торговця цінними паперами пов'язані з його правовим статусом, зокрема з повноваженнями, які в основному виявляються в неналежному поданні, а саме: здійснення операцій з надмірними повноваженнями або зловмисної угоди з контрагентом, що шкодить особі, яку представляє трейдер. Основним способом захисту прав відповідного суб'єкта у даному випадку є оголошення недійсної транзакції, що відбувається в суді. У той же час, якщо операція здійснюється з перевищенням повноважень представництва, і він згодом не схвалений керівником, у такому випадку він не створює юридичних наслідків для його сторін. Через шкоду, заподіяну неналежним поданням, торговець цінними паперами несе відповідальність за матеріальну шкоду.

Від неадекватного виконання своїх обов'язків як торговця цінними паперами, необхідно розрізняти бізнес-ризик, за якими трейдер здійснює свою діяльність. Відповідні заходи можуть спричинити шкоду особі, представленій трейдером, але не з наміру торговця, а на підставі економічних законів та розвитку ринку на певному етапі, що унеможливорює запобігання зазначеній шкоді та / або наданні відповідної фінансової операції ризикована сутність з ймовірністю набуття або відшкодування

збитків. Торговельні цінності торгуються трейдером у сфері правового регулювання фінансового законодавства, законодавства з торгівлі цінними паперами, законодавства про ліцензування певних видів господарської діяльності та боротьби з відмиванням грошей, за порушення наказів, які можуть бути встановлені адміністративними органами адміністративно відповідними органами юрисдикції. - адміністративна у формі: 1) попередження; 2) адміністративний та адміністративний штраф; 3) припинення дії ліцензії; 4) анулювання ліцензії; 5) конфіскація доходів, одержаних злочинним шляхом, у доходах держави; 6) ліквідація суб'єкта господарювання. Умовно всі порушення, які можуть вчинити трейдер у адміністративно-адміністративній сфері, можна розділити на: 1) порушення правил ринку цінних паперів; 2) порушення умов ліцензування; 3) порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом; 4) порушення вимог правил саморегулювальної організації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманова Ю. Є. Питання застосування публічної оферти в умовах електронного обороту / Ю. Є. Атаманова // Акт. пробл. приватного права : матеріали міжнар. наук.- практ. конф., присвяч. 93-й річниці з дня народження В. П. Маслова (м. Харків, 27 лютого 2015 року), Харків, 2015. – С. 30 – 34.
2. Батожська О. В. Порухення зобов'язання як підстава цивільно- правової відповідальності / О. В. Батожська // Вісн. Харків. нац. ун-ту внутр. справ. – 2012. – № 1 (56). – С. 320 – 325.
3. Баторшина А. Інсайдерська інформація: міжнародний досвід державного регулювання / А. Баторшина, Л. Діденко // Ринок цінних паперів України. – 2012. – № 1 – 2. – С. 41 – 50.
4. Бевзенко В. М. Публічно-правові відносини: сутність та ознаки/ В. М. Бевзенко // Право і безпека. – 2009. – № 1. – С. 6 – 12.
5. Беззубов Д. О. Правова безпека підприємництва в Україні / Д. О. Беззубов // Бюл. М-ва юстиції України. – 2014. – № 6 (152). – С. 108 – 115.
6. Бекірова Е. Поняття ліцензування певних видів господарської діяльності, його цілі і значення / Е. Бекірова // Акт. пробл. держави і права. – 2004. – Вип. 22. – С. 694 – 698.
7. Бекірова Е. Е. Юридична відповідальність за рушення законодавства про ліцензування певних видів господарської діяльності / Е. Е. Бекірова // Акт. пробл. держави і права. – 2005. – Вип. 25. – С. 321 – 324.
8. Бондарева М. В. Особливості нотаріального процесуального правовідношення / М. В. Бондарева // Часопис Київ. ун-ту права. – 2010. – № 4.– С. 162 – 165.
9. Бочкова І. І. Деякі теоретичні та практичні аспекти державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності [Електронний ресурс] / І. І. Бочкова // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 131 – 135. – Режим доступу до журн.: <http://nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11biicpd.pdf>.
10. Букатова Д. М. До питання систематизації ринків фінансових послуг

України / Д. М. Букатова // Вісн. госп. судочинства. – 2009. – № 1. – С. 109 – 114.

11. Буткевич О. В. Співвідношення понять «торгівля» та «торговельна діяльність» / О. В. Буткевич // Вісн. госп. судочинства. – 2009. – № 1. – С. 69 – 73.

12. Буткевич С. А. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України як суб'єкт державного фінансового моніторингу / С. А. Буткевич // Фінансове право. – 2010. – № 4 (14). – С. 35 – 38.

13. Бутков І. М. Щодо визначення поняття «правовий статус фізичної особи – підприємця» [Електронний ресурс] / І. М. Бутков // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 70 – 76. – Режим доступу до журн.: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2013_3_14pdf.

14. Васильєва В. А. Договірне регулювання відносин з надання посередницьких послуг / В. А. Васильєва // Університетські наук. записки. – 2010. – № 4 (36). – С. 25 – 29.

15. Борисова В. До проблем створення юридичних осіб / В. Борисова // Вісник Академії правових наук України. – 2002. – № 2 (29). – С. 79.

16. Васильєва Т. С. Господарська діяльність як об'єкт адміністративно-правового режиму [Електронний ресурс] / Т. С. Васильєва // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 169 – 174. – Режим доступу до журн.: <http://nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2011/1/11vtcapr.pdf>.

17. Венедіктова І. В. Фідуціарні угоди в сучасному цивільному праві / І. В. Венедіктова // Вісн. Харків. нац. ун-ту внутр. справ. – 2001. – Спец. вип. – С. 306 – 310.

18. Вердников В. Г. Предмет и система курса хозяйственного права. Правовое положение хозяйственных организаций : учеб. пособ. / Вердников В. Г., Мартемьянов В. С., Плеханов А. И. – М. : ВЮЗИ, 1978. – 68 с.

19. Верес І. Я. Права та обов'язки комерційного представника / І. Я. Верес // Бюл. М-ва юстиції України. – 2013. – № 4 (138). – С. 24 – 30.

20. Віхляєв М. Ю. Поняття та складові елементи адміністративної правосуб'єктності громадських об'єднань як складової їхнього адміністративно-правового статусу / М. Ю. Віхляєв // Митна справа. – 2013. – № 1 (85). – Ч. 2 Кн. 2. –

С. 72 – 77.

21. Віхров О. П. Абсолютні і абсолютно-відносні адміністративні правовідносини / О. П. Віхров // Держава і право. – 2011. – Вип. 51. – С. 310 – 316.

22. Віхров О. П. Адміністративно-адміністративні санкції як гарантія права суб'єктів господарювання на економічну безпеку / О. П. Віхров // Пробл. правозн. та правоох. діяльності. – 2012. – № 3. – С. 216 – 220.

23. Віхров О. П. Організаційно-адміністративні зобов'язання з державної реєстрації суб'єкта господарювання / О. П. Віхров // Університетські наук. записки. – 2011. – № 1 (37). – С. 170 – 175.

24. Гайдамака І. Юридична конструкція правового режиму / І. Гайдамака // Юрид. Україна. – 2010. – № 1 (85). – С. 30 – 33.

25. Гелецька І. О. Правова природа довіреності як форми уповноваженні при договірному представництві / І. О. Гелецька // Вісн. Хмельн. ін-ту регіон. упр-ня та права. – 2004. – № 4 (12). – С. 105 – 111.

26. Герус Ю. В. Фондовий ринок України та його роль в економіці / Ю. В. Герус, А. С. Чумак // Зб. наук. пр. Нац. ун-ту держ. податк. Служби України. – 2013. – № 1. – С. 22 – 29.

27. Глібко С. Банківська діяльність як фінансове посередництво у господарському праві / С. Глібко // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2012. – № 3 (70). – С. 135 – 145.

28. Глібко С. Особливості діяльності банків на ринку цінних паперів / С. Глібко // Вісн. Нац. акад. прав. наук України. – 2013. – № 4 (75). – С. 172 – 181.

29. Гончарук А. А. Право довірчої власності / А. А. Гончарук // Бюл. М-ва юстиції України. – 2014. – № 2 (148). – С. 97 – 101.

30. Господарське право України : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / [Гайворонський В. М., Жушман В. П., Білоусов Є. М. та ін.] ; за ред. В. М. Гайворонського, В. П. Жушмана. – Х. : Право, 2005. – 384 с.

31. Державне управління в Україні: навч. посіб./ За заг. ред. д.ю.н., проф. В.Б. Авер'янова.– К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 1999 – 265 с

32. Дідич О. В. Адміністративно-правовий статус торгівців цінними паперами / О. В. Дідич // Акт. пробл. держави і права. – 2005. – Вип. 26. – С. 96 – 99.

33. Дідич О. В. Адміністративно-правовий статус торговців цінними паперами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право, інформаційне право» / О. В. Дідич. – О., 2004. – 19 с.

34. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

35. Звонарьова Ю. В. Принципи фінансово-правового регулювання обігу цінних паперів / Ю. В. Звонарьова // Університетські наук. записки. – 2009. – № 4 (32). – С. 180 – 187.

36. Іванюта О. М. Фондовий ринок в Україні та особливості формування його інфраструктури / О. М. Іванюта // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2012. – Вип. 2. – С. 234 – 241.

37. Калюга О.О. Фондовий ринок як елемент фінансового ринку / О.О. Калюга // Теорія та практика державного управління. – 2017. – Вип. 1(56). – С. 1 – 5.

38. Калюга О.О. Державне регулювання фондового ринку в Україні: проблеми і шляхи вирішення / О.О. Калюга // Теорія та практика державного управління. – 2012. – Вип. 2(37). – С. 270 – 276.

39. Кащена Н. Б. Фондовий ринок України: стан та перспективи розвитку / Н. Б. Кащена, О. В. Цуканова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2012. – Вип. 1. – С. 171 – 178.

40. Кирилюк А. В. Посередництво як правова категорія / А. В. Кирилюк // Акт. пробл. держави і права. – 2008. – Вип. 38. – С. 282 – 288.

41. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141 (з наступними змінами).

42. Лаповський Д. М. Фондовий ринок як фактор зростання економіки / Д. М. Лаповський // Вісн. Приазов. держ. тех. ун-ту. Серія: Економічні науки. – 2015. – Вип. 29. – С. 318 – 324.

43. Лопатін С. В. Правовий статус громадян як суб'єктів адміністративно-

правових відносин в інформаційній сфері [Електронний ресурс] / С. В. Лопатін // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 277 – 282. – Режим доступу до журн.: <http://nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-2/10lcvvic.pdf>.

44. Любімова С. Ю. Правовий статус учасників юрисдикційних адміністративних проваджень у сфері господарської діяльності / С. Ю. Любімова // Митна справа. – 2013. – № 5 (89). – Ч. 2, Кн. 2. – С. 241 – 248.

45. Маркова О. О. Співвідношення правосуб'єктності і компетенції деяких суб'єктів публічного права в договірних відносинах [Електронний ресурс] / О. О. Маркова // Форум права. – 2013. – № 1. – С. 655 – 661. – Режим доступу до журн.: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2013-1/13moovdv.pdf>

46. Маслова-Юрченко К. О. Захист інтересів інвестора в цінні папери як завдання державного регулювання ринку цінних паперів / К. О. Маслова- Юрченко // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 5 – С. 96 – 99.

47. Спасибо-Фатєєва І.В. Цивільно-правові проблеми акціонерних правовідносин: Автореф. дис...д-ра юрид. наук: 12.00.3 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2000. – С. 26.

48. Музичук О. М. Уточнення сутності категорії «правовий статус» суб'єкта адміністративно-правових відносин та його елементного складу [Електронний ресурс] / О. М. Музичук // Форум права. – 2008. – № 1. – С. 316 – 321. – Режим доступу до журн.: <http://nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/08momies.pdf>.

49. Назаренко Л. В. Визначення сутності поняття "фондовий ринок"/ Л. В. Назаренко // Пробл. і перспективи розвитку банк. системи України. – 2014. – Вип. 40. – С. 211 – 217.

50. Науково-практичний коментар Адміністративного кодексу України / [Беляневич О. А., Вінник О. М., Щербина В. С. та ін.] ; за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. – [3-тє вид., переробл. і допов.]. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 776 с.

51. Науменко А. В. Щодо переходу до саморегулювання оціночної діяльності в Україні / А. В. Науменко // Часопис Київ. ун-ту права. – 2009. – № 4.– С. 229 – 234.

52. Некіт К. Г. Деякі порівняльні аспекти щодо довірчого управління майном

(за законодавством України і Республіки Молдова) / К. Г. Некіт // Акт. пробл. держави і права. – 2008. – Вип. 42. – С. 145 – 151.

53. Ніколаєва А. М. Розвиток брокерської та дилерської діяльності на фондовому ринку України / А. М. Ніколаєва // Акт. пробл. розвитку економіки регіону. – 2011. – Вип. 7 (1). – С. 85 – 90.

54. Нікончук В. В. Фондовий ринок у системі інституціональних інновацій глобалізованого фінансового ринку / В. В. Нікончук // Акт. пробл. економіки. – 2012. – № 4. – С. 253 – 258.

55. Орзіх Ю. Г. Виникнення зобов'язань за брокерським договором / Ю. Г. Орзіх // Акт. пробл. держави і права. – 2010. – Вип. 56. – С. 266 – 271.

56. Орзіх Ю. Г. Правове регулювання надання брокерських послуг: цивільно-правові аспекти / Ю. Г. Орзіх // Акт. пробл. держави і права. – 2008. – Вип. 42. – С. 132 – 137.

57. Орзіх Ю. Г. Розмежування брокерського договору з суміжними договорами / Ю. Г. Орзіх // Акт. пробл. держави і права. – 2008. – Вип. 38. – С. 226 – 229.

58. Панченко М. Форми самозахисту приватної власності у цивільному праві України / М. Панченко // Підприємництво, госп-во і право. – 2007. – №1. – С. 31 – 34.

59. Панчишин А. В. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус» / А. В. Панчишин // Часопис Київ. ун-ту права. – 2010. – № 2. – С. 95 – 98.

60. Петров Є. В. Від адміністративних до адміністративно-адміністративних правовідносин: деякі аспекти становлення наукової концепції / Є. В. Петров // Пробл. правозн. та правоох. діяльності. – 2011. – № 4. – С. 167 – 173.

61. Петров Є. В. Чи є господарсько-правова відповідність інститутом адміністративно-адміністративного права? [Електронний ресурс] / Є. В. Петров

// Форум права. – 2012. – № 4. – С. 722 – 728. – Режим доступу до журн.: <http://archive.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12pevagp.pdf>.

62. Печений О. Підстави виникнення цивільних прав та обов'язків: аналіз юридичної конструкції ст. 11 ЦК України / О. Печений // Вісн. Акад. прав. Наук України. – 2007. – № 1 (48). – С. 141 – 149.

63. Письменна О. П. Захист прав споживачів фінансових послуг: сучасний стан та напрямки вдосконалення регулювання відносин / О. П. Письменна // Митна справа. – 2012. – № 6 (84). – Ч. 2., Кн. 2. – С. 240 – 246.

64. Піцикевич В. В. Поняття та юридична сутність ліцензування / В. В. Піцикевич // Митна справа. – 2011. – № 6 (78). – Ч. 2, Кн. 2. – С. 548 – 552.

65. Плевако Н. В. Ризик як підстава відповідальності у підприємстві / Н. В. Плевако // Вісн. Харків. нац. ун-ту внутр. справ. – 2001. – Вип. 14. – С. 236 – 239.

66. Податковий кодекс України : станом на 01 грудня 2015 року // Відом. Верхов. Ради України – 2011. – № 13. – Ст. 556 (із змінами).

67. Поєдинок В. В. Загальні адміністративні права інвестора за законодавством України / В. В. Поєдинок // Вісн. Хмельн. ін-ту регіон. упр-ня та права. – 2004. – № 1 – 2. – С. 124 – 130.

68. Поєдинок В. В. Інвестиція як правове поняття / В. В. Поєдинок // Вісн. госп. судочинства. – 2009. – № 5. – С. 58 – 65.

69. Полтавський О. В. Агенти та принципали як суб'єкти комерційної діяльності / О. В. Полтавський // Вісн. Харків. нац. ун-ту внутр. справ. – 2001. – Спец. вип. – С. 273 – 277.

70. Полтавський О. В. До питання про фидуціарний характер договірних представницьких відносин [Електронний ресурс] / О. В. Полтавський 204// Форум права. – 2012. – № 1. – С. 788 – 793. – Режим доступу до журн.:

<http://nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-1/12povdpr.pdf>.

71. Полюхович В. І. Окремі питання правового регулювання діяльності зберігачів та реєстраторів на фондовому ринку України / В. І. Полюхович // Вісн. Запорізьк. нац. ун-ту. Юрид. науки. – 2011. – № 4. – С. 139 – 142.

72. Полюхович В. І. Теоретичні засади дослідження професійної діяльності на фондовому ринку України [Електронний ресурс] / В. І. Полюхович// Форум права. – 2011. – № 3. – С. 618 – 621. – Режим доступу до журн.: <http://nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11pvifru.pdf>.

73. Попова А. В. Господарсько-правова відповідальність професійних учасників ринку цінних паперів / А. В. Попова // Університетські наук. записки. –

2005. – № 3 (15). – С. 159 – 164.

74. Шевчук О.Р., Зіняр В.Ю. Господарсько – правовий статус торговця цінними паперами / О.Р. Шевчук, В.Ю. Зіняр // Новітні тенденції сучасної юридичної науки: Матеріали міжна-родної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 1–2 грудня 2017 р. – Дніпро : ГО «Правовий світ», 2017. – Ч. 1. – 124 с.

75. Предпринимательское (хозяйственное) право : учебн. / [Вознесенская Н. Н., Занковский С. С., Клеандров М. И. и др.] ; под. ред. В. В. Лаптева, С. С. Занковского. – М. : Волтерс Клувер, 2006. – 560 с.

76. Примак В. Д. Деліктоздатність як елемент змісту цивільної правосуб'єктності юридичної особи / В. Д. Примак // Вісн. Хмельн. ін-ту регіон. упр-ня та права. – 2004. – № 1 – 2. – С. 98 – 104.

77. Про випуск облігацій внутрішньої державної позики «Військові облігації» : постанова Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2014 року № // Офіц. вісн. України. – 2014. – № 32. – Ст. 861.

78. Про випуски облігацій внутрішніх державних позик : постанова Кабінету Міністрів України від 31 січня 2001 року № 80 // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 5. – Ст. 185.

79. Про адміністративні товариства : Закон України від 19 вересня 1991 року № 1576-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682 (зі змінами).

80. Про депозитарну систему України : Закон України від 06 липня 2012 року № 5178-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2013. – № 39. – Ст. (зі змінами).

81. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 30 жовтня 1996 року № 448/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 51. – Ст. 292 (зі змінами).

82. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01 липня 2010 року № 2404-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2010. – № 40. – Ст. (зі змінами).

83. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб –підприємців : Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 31. – Ст. 263 (зі змінами).

84. Про деякі питання визнання правочинів (адміністративних договорів)

недійсними : постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 29 травня 2013 року № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0011600-13>

85. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1702-VII // Відом. Верхов. Ради України. – 2014. – № 50 – 51.– Ст. 2057 (зі змінами)

86. Про запровадження інституту первинних дилерів на ринку державних цінних паперів : постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2009 року № 363 // Офіц. вісн. України. – 2009. – № 29. – Ст. 976.

87. Про затвердження Ліцензійних умов провадження професійної діяльності на фондовому ринку (ринку цінних паперів) – діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами) : рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 23 липня 2013 року № 1281, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 12 вересня 2013 року за № 1576/24108 // Офіц. вісн. України. – 2013. – № 76. – Ст. 2835.

88. Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку: Указ Президента України від 23 листопада 2011 року N 1063/2011 // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 94. – Ст. 18.

89. Про затвердження Порядку відбору та функціонування первинних дилерів : наказ Міністерства фінансів України від 10 червня 2009 року № 757, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 03 липня 2009 року за № 596/16612 // Офіц. вісн. України. – 2009. – № 53. – Ст. 1850.

90. Про затвердження Порядку та умов видачі ліцензії на провадження окремих видів професійної діяльності на фондовому ринку (ринку цінних паперів), переоформлення ліцензії, видачі дубліката та копії ліцензії : рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 14 травня 2013 року № 817, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 01 червня 2013 року за № 854/23386 // Офіц. вісн. України. – 2013. – № 48. – Ст. 1736.

91. Про затвердження Правил (умов) здійснення діяльності з торгівлі

цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами : рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 12 грудня 2006 року № 1449 (у редакції рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 15 листопада 2011 року № 1638), зареєстроване в Міністерстві юстиції України 23 січня 2007 року за № 52/13319 / Офіц. вісн. України. – 2007. – № 6. – Ст. 235.

92. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 47. – Ст. 646 (зі змінами).

93. Про інститути спільного інвестування : Закон України від 05 липня 2012 року № 5080-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2013. – № 29. – Ст. 337.

94. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 31. – Ст.

(зі змінами).

95. Прохорова Ю. С. Фондовий ринок України та шляхи його розвитку / Ю. С. Прохорова // Управління розвитком. – 2013. – № 14. – С. 76 – 78.

96. Резнікова В. В. Послуга: адміністративно-правовий аспект регулювання / В. В. Резнікова // Університетські наук. записки. – 2009. – № 1 (29).

97. Резнікова В. В. Правовий статус фінансових посередників на фондовому ринку України / В. В. Резнікова, О. В. Кологойда // Університетські наук. записки. – 2013. – № 4 (48). – С. 220 – 233.

98. Спасибо-Фатєєва І.В. Цивільно-правові проблеми акціонерних правовідносин: Автореф. дис...д-ра юрид. наук: 12.00.3 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2000. – С. 26.

99. Хорт Ю. В. Аналіз законодавчих змін щодо маніпулювання цінами на фондовому ринку України / Ю. В. Хорт // Держава і право. – 2011. – Вип. 54.

– С. 323 – 329.

100. Хорунжий С. Аналіз теоретичних засад формування інструментів біржової торгівлі цінними паперами / С. Хорунжий // Ринок цінних паперів України. – 2009. – № 3 – 4. – С. 19 – 30.

101. Хромушин С. В. Доверительное управление в качестве

професійної діяльності на ринку цінних бумаг (правові аспекти): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Хромушин Сергей Владимирович. – М., 2000. – 180 с.

102. Шевчук О.Р., Лабовська Х.І. Зарубіжний досвід організації діяльності органів юстиції: перспективи запровадження та використання в Україні/ О.Р. Шевчук, Х.І. Лабовська//. – Порівняльно-аналітичне право. – 2017. – № 4. – С. 211-213

103. Шевчук О.Р. Поняття та правова природа фінансових послуг/ О.Р. Шевчук//. – Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 5 (197)– С. 29 – 32

104. Шевчук О.Р. Ринок фінансових послуг як об'єкт наукового дослідження фінансово-правової науки/ О.Р. Шевчук//. – Адвокат. – 2012. – №10(121). – С. 29 –32

105. Шевчук О.Р., Ментух Н.Ф. Фінансово–правові засади діяльності Національного банку України у сфері стабілізації грошово–кредитного та валютного ринків України. // О.Р. Шевчук, Ментух Н.Ф.//. – Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право. – 2012. – №30. –Т.2. – С. 29 –32

106. Шевченко Н. М. Анулювання ліцензії на певний вид господарської діяльності як адміністративно-господарська санкція / Н. М. Шевченко // Університетські наук. записки. – 2005. – № 4 (16). – С. 164 – 167.

107. Шульга А. М. Правовий статус особистості, його види / Шульга А. М. // Право і безпека. – 2012. – № 2 (44). – С. 19 – 22.

108. Шульга Р. Р. Категорія «торгівля послугами»: сутність та проблеми застосування у господарському законодавстві України [Електронний ресурс] / Р. Р. Шульга // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 976 – 981. – Режим доступу до журн.: <http://nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10spgzu.pdf>.

109. Якимчук Н. Поняття «правовий статус», «правове положення», «правовий модус» та «правовий режим»: теоретико-правовий аналіз / Н. Якимчук // Вісн. нац. акад. прокур. України. – 2013. – № 3. – С. 11 – 18.

110. Яроцький В. Л. Інструментальна концепція цінних паперів: доктринальне наступництво основних положень / В. Л. Яроцький // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2006. – № 3 (46). – С. 125 – 134.

111. Яроцький В. Л. Особливості виникнення особистих немайнових та майнових відносин [Електронний ресурс] / В. Л. Яроцький // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 1103 – 1107. – Режим доступу до журн.: <http://arhive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12jvltmp.pdf>

112. Яроцький В. Л. Цінні папери в механізмі правового регулювання майнових відносин : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. юрид. наук : спец. 12.00.03. «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнароднеприватне право» / В. Л. Яроцький. – Х., 2007. – 40 с

113. Ящищак О.Р. Правовий статус саморегульованих організацій на ринку фінансових послуг/ О.Р. Ящищак//. – Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. – 2008. – № 4 (28). – С. 229 – 234

114. Alok R. Saboo, V. Kumar, and Ankit Anand (2017) Assessing the Impact of Customer Concentration on Initial Public Offering and Balance Sheet–Based Outcomes. *Journal of Marketing*: November 2017, Vol. 81, No. 6, pp. 42-61.

115. Lowry, Michelle and Michaely, Roni and Volkova, Ekaterina, Initial Public Offerings: A Synthesis of the Literature and Directions for Future Research (August 15, 2017). Forthcoming Foundations and Trends in Finance. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2912354> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2912354>

116. Sheela Sundarassen, Sanjay Goel, Fairuz Ahmad Zulaini, (2017) "Impact of investors' protection, transparency level and legal origin on initial public offering (IPO) initial returns", *Managerial Finance*, Vol. 43 Issue: 7, pp.738-760, <https://doi.org/10.1108/MF-08-2016-0230>

117. Secretaría de Economía (2015) 'Comercio Exterior/ Países con Tratados y Acuerdos firmados con México'. IACCM – CEMS Congress Proceedings 2017 <http://www.gob.mx/se/acciones-y-programas/comercio-exterior-paises-con-tratados>.